

Bildande av naturreservatet Enån i Rättviks kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat. Området är 210 ha och utgörs av den skogklädda ravinen runt Enån samt de tallhedar som omger denna. Reservatets namn skall vara Enån. Reservatets slutliga gränser utmärks i fält.

Länsstyrelsen fastställer samtidigt skötselplanen, enligt bilaga 4, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. Naturvårdsförvaltare ska vara länsstyrelsen i Dalarnas län.

Det landskapsbildsskydd med namnet 'Område vid Gärdsjön, Storaxen, Ensen' som meddelades 1968-07-10 enligt 19 § naturvårdslagen skall upphöra att gälla för det område som nu skyddas som naturreservat, vid samma tidpunkt som detta vinner laga kraft.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Enån
Kommun	Rättvik
Län	Dalarna
NVR-id	2023669
Natura 2000 - id	-
Församling/socken	Rättvik
Naturgeografisk region	28b Sydligt boreala kuperade områden
Lantmäteriärende	W081893, W11612
Fastigheter	Staten - Backa 33:18 Intrångsersatta fastigheter Altsarbyn 12:13, 12:29, 18:12, 26:2, 39:5 Backa 1:25, 11:11, 15:18, 26:11, 28:7, 54:11, 58:10, 69:13 Hedslund 2:5 Gärdebyn 4:39, 7:20, 11:12, 15:9, 17:13, 23:33, 33:19, 46:10, 49:3, S:77 Lerdal 3:58, 7:29, 8:33, 13:13, 24:47, 27:38, 27:43, 28:26, 32:33, 62:36

	Ännu oavslutade ersättningsförhandlingar, Lerdal S:11, 15:28
Areal	Total areal: 210 ha Landareal: 196 ha Produktiv skogsmark: 189 ha

Syfte med naturreservatet

Bevara biologisk mångfald

Bevara områdets rikedom på unika, och många fall hotade, arter knutna till reservatets naturtyper.

Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer

Bevara områdets äldre och skyddsvärda skogar, variation av övriga naturtyper samt de landformer som utvecklats naturligt i samband med, och efter, inlandsisens avsmältning för ca 9000 år sedan.

Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter

Vidmakthålla reservatet som en gynnsam livsmiljö för de arter som är naturligt knutna till skogar på avlagringar av kalkinblandad sand, torra ängsmarker, blottade sandmarker samt till tjärnar och vattendrag.

Tillgodose behov av områden för friluftslivet

Tillse att det rörliga friluftslivet, som sedan lång tid nyttjar området, kan fortsätta bedrivas utan att naturvärden går till spillo.

Syftet ska nås genom

Föreskrifter för området

Området undantas från exploatering, skogsbruk och annan verksamhet som riskerar att förstöra de naturligt uppkomna landformerna och kan äventyra de organismsamhällen som är knutna till naturtyperna i reservatet.

Skötsel i enlighet med skötselplan

I naturtyper som kräver regelbunden hävd eller störningar för att fortsatt kunna utgöra gynnsam livsmiljö för deras naturligt förekommande arter, ska olika typer av åtgärder genomföras, exempelvis naturvårdsbränningar, slåtter och exponering av mineraljord. I syfte att gynna friluftslivet ska entréer, leder, rastplatser och andra faciliteter tillskapas i området.

Skäl för beslut

Prioriterade bevarandevärden

Reservatet ligger på ett isälvsdelta som avsattes för ca 9000 år sedan vid avsmältningen av inlandsisen. Isberg som strandat i deltat formade de dödisgropar som finns där idag. När väl deltat höjt sig över havsytan omlagrades de ytligt liggande lagren av vind innan de fixerades av växtlighet. Under de årtusenden som därefter gått har Enån eroderat fram den 20 m djupa, och 250 meter breda, ravin vattendraget idag rinner genom. Bevarandet av alla de landformer som dessa processer skapat är ett prioriterat bevarandevärde i reservatet.

Sanden, och den kalk som finns inlagrad i den, utgör en viktig livsförutsättning för ett stort antal av de rödlistade organismer som finns i området. Detta gäller kanske främst för områdets stora antal av ovanliga svamparter, men också för den starkt hotade mosippan samt de rara insektsarter som konstaterats leva här. Dessa arter kräver dock mer för sin fortlevnad. Merparten av områdets rödlistade organismer kräver äldre skog för sin fortsatta existens. Även om det finns bestånd i reservatet som är över 150 år så är skogen överlag runt 100 år vilket inte är en speciellt hög ålder. Äldre skogar, som får utvecklas fritt, ger bättre förutsättningar för att en rik artflora ska utvecklas än om de sköts och skördas i produktionssyfte. Därför är skogarnas fria utveckling ett prioriterat bevarandevärde. Andra arter, främst insekter, kräver öppna ängsytor hävdade genom kontinuerlig slåtter. En gång fanns det gott om torra ängsmarker på Enåns dalbotten, varav nu bara ett fåtal återstår. Att dessa bevaras är ett prioriterat bevarandevärde.

Enåns vatten har ett högt pH och god buffringsförmåga vilket skapat en mycket frisk bottenfauna. Även Enåns fria flöde är viktigt för reservatets organismer, och ett prioriterat bevarandevärde så länge som det inte hotar att skada anläggningar i och utanför området. Genom Enåns erosion skapas ständigt nya områden där sand och sediment friläggs som nyttjas av såväl ovanliga insekter som mossor. Erosionen orsakar också att det ställvis ligger stora mängder död ved i vattendraget, vilket är ovanligt då de flesta större vattendrag idag är rensade. Att veden får ligga kvar är viktigt för många organismer som nyttjar den för födosök och som gömslen.

Sammanfattningsvis kan sägas att bevarandet av områdets alla arter, från vanliga till rödlistade, samt de naturförutsättningar de kräver, är ett prioriterat bevarandevärde i reservatet.

På grund av sitt tätortsnära läge nyttjas området av allmänheten, skolor och en stor mängd organisationer för olika typer av friluftsliv. Reservatsbildningen möjliggör att dessa verksamheter även fortsättningsvis kan bedrivas i en naturskön miljö. Reservatets friluftlivsvärden är därmed också ett prioriterat bevarandevärde, om än underställt de som räknats upp ovan.

Miljömål

Detta beslut om att skydda naturreservatet Enån bidrar till att uppfylla miljömålen 'Levande skogar', 'Levande sjöar och vattendrag', 'Ett rikt odlingslandskap' samt 'Ett rikt växt och djurliv'.

Motiv för bildande av naturreservat

Skyddsform

Av flera skäl är naturreservat den enda skyddsform som är lämpligt för området. Förutom de långtgående inskränkningar ett reservats föreskrifter erbjuder för att förhindra exploatering av området så möjliggör skötselplanen för ett reservat även en aktiv skötsel för de naturtyper som kräver detta. Vidare utgör reservatets storlek i praktiken en begränsning som gör att få andra skyddsformer skulle kunna komma i fråga. Beslutet följer de riktlinjer som gäller för länsstyrelsens prioritering av områdesskydd.

Planeringsbakgrund

Riksintresseområden

Området ligger inom naturvårdens riksintresseområde 84 Gärdsjöfältet-Ockrandalgången-Enån samt friluftslivets riksintresseområde 13 Siljansområdet. Instiftandet av naturreservatet är en åtgärd som gynnar de värden som bägge riksintresseområdena ska värna.

Landskapsbildsskydd

Den norra delen av reservatet ligger inom 'Område vid Gärdsjön, Storaxen, Ensen' vilket har ett landskapsbildsskydd sedan 1968. Då reservatet ger ett starkare skydd för de värden landskapsbildsskyddet vill värna, och för att förenkla framtida dispensprövningar, upphävs det senare inom det område som skyddas med detta beslut.

Biotopskydd

Tre mindre biotopskydd, tillsammans med en yta av drygt 1 ha, instiftade av Skogsvårdsstyrelsen 1995, finns i reservatets sydvästligaste del. Reservatets föreskrifter stärker det skydd som dessa områden redan har.

Skyddsområde för vattentäkt

Drygt 2 ha av reservatets sydvästra del ligger inom det yttre skyddsområdet för vattentäkten på Rättviks nya industriområde. Reservatsbildningen stärker det skydd som vattenskyddsområdet vill värna.

Översiktsplan

Området ligger inom Rättviks kommuns översiktsplan från 1992. Det befintliga reservatet är där uppmärksammat under två objekt benämnda 161 Jarlstugan-Enån och 172 Gärdsjöfältet. Båda områdena uppmärksammas för deras natur och kulturvärden och dess betydelse för friluftslivet. Likaså poängteras områdenas betydelse för den kommunala vattentäkt som ligger öster om reservatet.

Avvägning mellan allmänna och enskilda intressen

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 kap. miljöbalken samt den kommunala översiktsplanen. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Länsstyrelsen har genomfört en konsekvensutredning av ordningsföreskrifterna i enlighet med 4 § Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning vilken bifogas beslutet i bilaga 5.

Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Reservatsföreskrifter

För att säkerställa syftet med reservatet förordnar länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

A Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar för markägare, och andra rättighetsinnehavare, i rätten att använda mark- och vattenområden.

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. gräva, schakta, dika, dämna, anordna upplag eller på annat sätt skada/påverka mark och vatten.
2. avverka skog, utföra skogsvårdande åtgärd samt upparbeta eller ta bort döda träd och vindfällan.
3. använda/sprida gödsel, aska eller bekämpningsmedel.
4. framföra motordrivet fordon i terrängen, gäller både barmark och snötäckt mark, med följande undantag:
 - transportera ut älg, björn, större hjortvilt eller vildsvin med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation.
 - för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärenden.
5. anlägga mark- eller luftledning och uppföra byggnad, mast eller annan anläggning med följande undantag:
 - tillfälliga jaktpass av naturmaterial får uppföras.
6. plantera in växter och djur med följande undantag:
 - med länsstyrelsens tillstånd får fisk, kräftor eller mollusker utplanteras om det inte motverkar reservatets syfte.
7. bedriva jakt med fälla med följande undantag:
 - jakt med minkfällor är tillåtet.
8. utfodra djur, lägga ut åtel eller vidta andra åtgärder för att locka/samla djur till vissa platser, med följande undantag:
 - uppsättning av saltsten på fastmark.
 - lämna kvar räntan efter skjutet vilt.
9. upplåta korttidsjakt inom naturreservatet.

B Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar skapas och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. Utmärkning av reservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder, slogbodlar, parkeringar och annat för besökarnas behov.
2. Skötsel av naturreservatets naturtyper enligt karta i bilaga 3.
3. Undersökningar för uppföljning av skötselplanen och reservatets syfte.

C Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet.

Föreskrifterna under punkten C gäller även fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet när de inte utnyttjar sin rätt att bruka fastigheten.

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. gräva upp växter samt skada växande eller döda, stående eller omkull fallna, träd eller buskar med följande undantag:
 - lösa kvistar och mindre grenar får plockas.
 - träd som fallit över stigar får kapas och flyttas åt sidan.
 - i samband med tillstånd givna enligt föreskrift C3, C6 och C7.
2. framföra motordrivet fordon utanför reservatets vägar med följande undantag:
 - då marken är snötäckt får snöskoter framföras på snöskoterled eller utanför sådan om syftet är att iordningställa för organiserad friluftslivs- eller sportaktivitet, t.ex. skidåkning.
 - lättare fordon får framföras på reservatets stignät om syftet är att transportera rörelsehindrade.
 - i samband med tillstånd givna under föreskrift C3, C4, C6, C7, C8.

Det är förbjudet utan länsstyrelsens tillstånd att:

3. anlägga nya, eller bredda befintliga, leder och spår som ianspråktar mark utanför befintligt stignät,
4. anordna större, eller återkommande, arrangemang utanför reservatets vägar, leder, spår och stigar,
5. insamla mossor, lavar, vedsvampar eller djur,
6. rensa vattendraget från nedfallna träd,
7. röja en yta från yngre skog eller för avverkning av enstaka yngre träd,
8. uppföra enklare träkonstruktioner.

Generella undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för reservatets vård och skötsel samt uppföljning av bevarandemål och åtgärder, och som framgår av föreskrifterna under B.

Föreskrifterna utgör heller inget hinder för åtgärder som krävs för normalt underhåll av de vägar och broar som visas på kartan i bilaga 3 samt leder och spår som följer befintligt stignät eller sträckor som omfattas av tillstånd och dispenser. Föreskrifterna utgör inte heller hinder vid underhåll av ledningsgator eller för åtgärder som krävs vid reparation, underhåll och ombyggnad av befintliga luftledningar enligt gällande koncession och ledningsrätt. Observera dock att dessa undantag inte befriar verksamhetsutövaren från att söka dispens och tillstånd utifrån krav som andra lagrum ställer, se vidare under Upplysningar.

Motiv och förtydliganden till föreskrifter

På föreskriftskartan i bilaga 3 visas de vägar, och i viss mån även det stignät som föreskrifterna syftar på. Stignätet kan dock förändras över tiden vilken den som ska tolka föreskrifterna måste beakta. Leder och spår, som vanligen löper längs befintligt väg- och stignät, är inte utritade på kartan i bilaga 3 då deras sträckning bedöms förändras så snabbt att kartan inom kort skulle bli inaktuell. På anläggningskartan i skötselplanen är de dock avbildade då denna förmodas uppdateras oftare än själva beslutet. Med leder och spår avses alla sträckor i området som märkts ut i terräng eller på karta i syfte få människor att följa dessa

I punkterna A1; A3 förbjuds sådana mänskliga aktiviteter som kan omvandla mark och vatten och påverka de naturgivna förutsättningarna för de organismer som idag lever i området.

I punkt A2 förbjuds alla former av avverkningar och skogsskötselåtgärder, vilket är en förutsättning för att merparten av områdets naturvärden ska bibehållas. Denna föreskrift innebär att bestämmelserna i skogsvårdslagen och skogsstyrelsens föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog ej ska gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektskador på skog i anslutning till naturreservatet som en följd av att åtgärder för insektsbekämpning inte vidtagits inom reservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

I punkt A4 och C2 förbjuds terrängkörning. Terrängkörning med motordrivna fordon ger vegetations- och markskador, särskilt om tunga fordon används eller om körning sker i kuperad eller våt mark. Detta kan skada naturvärden och minskar upplevelsen av ett "orört" område.

I reservatet finns egentligen inga konstruerade vägar, d.v.s. med vägkropp, slitbana mm. Öster om ravinen, på tallheden, finns dock några gamla vägar som de senaste årtiondena även nyttjats av motorfordon. För att tydliggöra vilka vägar som avses, och för att reservatsskyddet inte ska hindra att de även framöver nyttjas av motorfordon, finns de utmärkta på kartan i bilaga 3 som "Vägar".

Förbuden mot terrängkörning är dock behäftade med ett antal undantag som

motiveras av att dessa aktiviteter annars blir svåra att genomföra.

Under A4 tillåts terrängkörning vid uttransport av större vilt. Som anges ska transporten ske med fordon som inte ger permanenta markskador.

Lämpligen bör små lätta fordon nyttjas, helst banddrivna.

Likaså är polis, sjukvårds och räddningsmyndigheter undantagna. Sådana insatser ska dock omedelbart anmälas till länsstyrelsen.

Snöskoteråkning är generellt förbjudet i reservatet men under C2 lämnas ett undantag för färd längs upprättade leder samt för att iordningställa för skidåkning och annan friluftsverksamhet.

Undantaget som möjliggör transport av rörelsehindrade längs reservatets stigar motiveras av dessa annars skulle ha svårt att ta del av området. Med lättare fordon avses sådana med en tjänstevikt under 400 kg. Alla motorfordon bör framföras i låg hastighet (< 5 km/timme) av hänsyn till andra som vistas i området. Sist har även en mängd undantag från terrängkörningsförbudet formulerats för att sådan ska kunna utföras i samband med andra tillståndsgivna verksamheter.

I punkt A5 förbjuds skapande av alla slags anläggningar. Detta motiveras av syftet att skydda området från olika typer av exploatering som inkräktar på naturmiljön. Förbudet inkluderar jaktorn och jaktpass av permanent typ med väggar, tak eller dylikt. Undantag ges dock för tillfälliga jaktpass av standardtyp med slator/granris eller mobila tak/vindskydd. Jaktpass inklusive eventuella skjutvinklar bör markeras diskret, exempelvis med märkt småfågelholk i naturmaterial.

I punkt A6 förbjuds inplantering av växter och djur. Inplantering av växter och djur i reservatet kan störa den naturliga utvecklingen av de vegetationstyper och det växt- och djurliv som reservatet syftar till att främja. Undantaget som formulerats för utsättning fisk, kräftor och mollusker motiveras dels av möjligheten att sätta ut fiskstammar som kan berika naturvärdena i området, t.ex. siljansöring och flodkräfta, men även komplettera möjligheterna till fritidsfiske. Då vissa arter/stammar är mindre lämpliga att sätta ut, och det eventuellt finns skäl att förbjuda fiskutsättning i områdets tjärnar, har undantaget gjorts tillståndspliktigt.

I punkt A7 förbjuds jakt med fällor. Denna jaktform bedöms ej vara av samma starka allmänna intresse som annan jakt, utan bedrivs främst i bestandsreglerande syfte. Utgångspunkten bör därför vara att endast tillåta jakt med fällor om det finns skäl att reglera specifika arter. Utestående fällor minskar också upplevelsen av ett "örört" område och kan upplevas negativt av friluftslivet. Det kan även innebära en risk för fredade arter som exempelvis ugglor. Undantag för minkfällor medges för att minkjakt är motiverad ur naturskyddssynpunkt och att fällfångst är den enda realistiska jaktmetoden. Även slagfällor är tillåtna vid minkjakt eftersom naturvårdsnyttan bedöms större än risken att enstaka individer av andra arter dödas. Fällor ska alltid märkas med namn och adress.

I punkt A8 förbjuds utfodring och åtling av vilt. Utfodring och åtling av vilt medför att djur koncentreras till området kring utfodrings- och åtlingsplatsen. Lokalt påverkas vegetationen genom tramp, foderspill och en viss gödsling av marken.

Detta är effekter som inte är önskvärda i ett naturreservat. Det finns redan ett generellt förbud att lägga ut animalisk åtel från tamdjur, men med möjlighet till dispens. För att minimera risken för att sådan verksamhet bedrivs i reservatet är denna föreskrift formulerad. Undantag har dock formulerats som tillåter utplacering ut saltstenar på fastmark, och kvarlämnade av ränta efter skjutet vilt, då dessa verksamheter inte bedöms ha lika stor påverkan på naturmiljön.

I punkt A9 förbjuds korttidsjakt. Jaktutövarna ska ha en ingående kunskap om områdets naturvärden/skyddsbehov och vilka hänsyn som behöver tas vad gäller bl.a. jaktens omfattning och utövning. Jaktgäster accepteras endast om de medföljer nyttjanderättsinnehavare – d.v.s. de ska bedriva jakt tillsammans.

Föreskrifter under *B* medger att vissa åtgärder får vidtas i förvaltningen av reservatet. Länsstyrelsen bedömer att nyttan med dessa åtgärder är avsevärd. De delar som är i restaureringsbehov kräver åtgärder för att höga naturvärden ska uppnås. Information om reservatet samt anläggningar för besökarna bedöms idag ofta som högst angeläget för att tillmötesgå det rörliga friluftslivet. Forskning och uppföljning ingår som en naturlig del i reservat av denna karaktär

I punkt C1 förbjuds att växter grävs upp samt att skada levande och döda träd, buskar och stubbar. Skogens träd är grunden för reservatets värde och får inte skadas. För att möjligheten att kunna göra upp eld utan medtagen ved tillåts dock insamling av löst liggande mindre torra grenar och kvistar. Notera dock att detta undantag inte omfattar grövre grenar eller bitar av stammar eller rötter av döda träd eftersom dessa är viktiga livsmiljöer för många organismer. För framkomligheten i området är det likaså tillåtet att kapa upp träd som fallit över stigar. Delarnas placeras i kringliggande skog. Ett undantag har också formulerats för att tillståndgivna verksamheter under C3, C6 och C7 inte ska hindras av föreskriften.

För motiv och förtydliganden kring punkt C2, se tidigare stycke i detta avsnitt.

I punkt C3 förbjuds att utan länsstyrelsens tillstånd anlägga nya, eller bredda befintliga, leder eller spår som ianspråktar mark utanför befintligt spårnät. Föreskriften motiveras främst av att förhindra led/spårdragningar som kan skada befintliga naturvärden men också för att inte allt för mycket trivialmark ska ianspråktas i reservatet. Tillstånd bör därmed bara ges om skälen till detta är väl motiverade.

I punkt C4 förbjuds att utan länsstyrelsens tillstånd anordna större, eller återkommande, arrangemang utanför de nät av vägar, leder, spår och stigar som finns i reservatet. Större, eller återkommande, arrangemang kan resultera i slitage på de marker de bedrivs i. I detta reservat är ett visst markslitage positivt för några arter, t.ex. mosippa och svampar på tallheden, men på andra ställen finns risk för att naturvärden i stället förstörs. Därför krävs tillstånd för större arrangemang. Med större arrangemang avses sådana med ett deltagarantal över

150 personer, en nivå som är framtagen i samtal med företrädare för IK Jarl i syfte att tillståndsbefria alla tävlingar med deltagare från siljansregionen. Med återkommande avses arrangemang som genomförs fler än 5 ggr under ett år och där man rör sig längs med samma sträckor vid alla tillfällen.

I punkt C5 förbjuds att utan länsstyrelsens tillstånd samla in mossor, lavar, vedsvampar och djur. Förekomsten av ett flertal värdefulla, ofta rödlistade, organismer motiverar skydd mot sådan plockning och insamling som kan inverka menligt på berörda populationer. Det är dock angeläget att undersökningar och insamlingar som förbättrar kunskapen om reservatets organismvärld kan ske. Normalt bör sådana undersökningar kunna medges under förutsättning att de har ett allmänt intresse, att undersökningsmetoden inte orsakar bestående skada och att resultaten tillgängliggörs. Matsvamp och bär får givetvis plockas i reservatet utan tillstånd. Notera att fiske också är tillåtet inom ramen för de regler som fiskvårdsområdesföreningen ställt upp.

Med länsstyrelsens tillstånd ges i punkt C6 möjlighet att rensa vattendraget från nedfallna träd. Föreskriften motiveras av att kunna värna bebyggelse och anläggningar i anslutning till reservatet från översvämningar.

Med länsstyrelsens tillstånd ges i punkt C7 möjlighet röja en yta från yngre skog eller för att avverka enstaka yngre träd. Vidare kan enligt punkt C8 tillstånd lämnas för uppförandet av enklare träkonstruktioner. Föreskrifterna har skapats för att skolor och scouter fortsättningsvis ska kunna bygga hyddor och hinderbanor i området. Tillstånd kan även ges till andra offentliga eller ideella verksamheter som syftar till att skapa natur- kultur eller friluftslivsvärden. I så fall måste det finnas en plan för att långsiktigt upprätthålla den hävd som planeras för ytan. Konstruktionerna får inte vara bygglovspliktiga. I samtliga fall får platsen inte hysa några kända naturvärden som kan ta skada av den planerade verksamheten.

De generella undantag från föreskrifterna som presenteras sist har två syften. Dels att reservatets förvaltning inte hindras av föreskrifterna, dels att normalt underhållet av vägar, leder, spår och byggnationer i reservatet, och som utförs av annan part än förvaltaren, inte tyngs av onödig administration. Underhåll betraktas som normalt så länge som åtgärderna inte ianspråkta ny mark eller kan betraktas som tillbyggnation. I normalt underhåll ingår också att träd, som hindrar framkomligheten på vägar, leder eller spår, eller som utgör en uppenbar fara för personer eller anläggningar, får upparbetas, beskäras eller avverkas. Grenar eller stammar som tagits ner ska generellt lämnas kvar i reservatet. Om levande träd ska tas ned, eller beskäras, ska ett samråd först ske med reservatsförvaltaren. Måste motorfordon framföras i terräng vid underhållet bör dessa vara lätta och färdas längs befintliga leder och stigar i reservatet. Observera att de generella undantagen inte befriar en verksamhetsutövare från dispenser/tillstånd som krävs enligt andra lagrum, se vidare under Upplysningar.

Ärendets handläggning

Området dokumenterades 2000 inom ramen för länsstyrelsens inventering av Rättviksheden och befanns ha så höga naturvärden att bildandet av ett reservat ansågs motiverat.

Arbetet med att instifta naturreservatet inleddes våren 2003 och under det år som följde hölls inledande möten med kommunen för att få hjälp med att identifiera alla intressegrupper som verkar i området. Vidare gavs Lantmäteriet i uppdrag att mäta in reservatsgränsen prelimnärt, företaget NA Stefansson AB uppdrogs att ta fram värderingar för marken och företaget NAI Svefa AB uppdrogs att sköta ersättningsförhandlingar med markägarna.

I juni 2004 hölls så informationsmöten för markägare och andra intressenter i området och via en enkät, som sändes ut efter mötet, erbjöds dessa lämna synpunkter på den information som lämnats. En stor mängd synpunkter inkom vilka ledde vidare till möten med olika intressegrupper. Redogörelsen nedan sammanfattar utfallet för de viktigaste av dessa möten.

Möten med de grundskolor och scouter som verkar i området resulterade i föreskrifter som tillåter dessa, och liknande verksamheter, att ta ner enstaka träd och bygga tillfälliga konstruktioner i området.

Möten med idrottsklubben Jarl resulterade i föreskrifter som tillåter att man även fortsättningsvis kan nyttja, och underhålla det ledssystem man byggt upp i reservatet. Det är endast vid större tävlingsarrangemang utanför lednätet samt vid breddning eller omdragning av leder som länsstyrelsen måste ge sitt tillstånd.

Vid samtal med företrädare för ridningen föreslog dessa att staten skulle bidra till en ny broförbindelse för ryttare över ån då en sådan saknats sedan något årtionde. Ett vadställe, där en sådan skulle kunna placeras lokaliserades. Då företrädarna dock inte kunde presentera någon organisation för att i framtiden underhålla nätet av ridleder som sedan 90-talet fanns på ömse sidor om Enån rann fortsatta samtal om en broförbindelse ut i sanden. I händelse att dessa önskemål åter lyfts av ridsporten i framtiden lämnades en redogörelse i skötselplanen av hur samtalen förlöpt under reservatsbildningsprocessen.

Vid möten med områdets jaktföreträdare så menade de att relativt lite jakt bedrivs i själva dalgången, bl a då den utgör gräns mellan två jaktvårdsområden. Man såg dock praktiska problem om möjligheten till jakt begränsades i tid och rum, bl a vid eftersök av trafikskadat vilt från väg 301, utan önskade att jakten fick bedrivas enligt de lagar och regler som gäller i övrigt. Då vare sig kommunen, eller någon annan intressegrupp, påtalat vikten av att begränsa jakten har sådana föreskrifter begränsats till ett fåtal. De som formulerats reglerar generellt mest hur jakten får utövas.

Med Rättvik-Boda FVOF har samtal förts rörande biotopförbättrande åtgärder i Enån för att gynna siljansöringen samt om fiskutsättning i Kungsholstjärnarna.

Såväl Rättviks kommun, som dammägare uppströms reservatet, har påtalat behovet av att kunna rensa ån från brötar som ibland uppstår. Detta för att kunna förhindra översvämningar som kan skada bebyggelse och andra anläggningar. Påpekandena har lett till justeringar i föreskrifterna som möjliggör detta med länsstyrelsens tillstånd.

Sist ska nämnas att ett flertal möten hållits med representanter för Rättviks kommun. Man har i dessa samtal varit mycket behjälplig med information om vilka intressen som nyttjar området, hur föreskrifterna bör vara utformade och förslag på hur olika problem som dykt upp kan hanteras.

Initialt avgränsades det blivande reservatet för att inkludera Enåns dalgång samt de båda Kungsholstjärnarna, en yta på ca 150 ha. Parallellt med reservatsbildningen pågick dock ett s.k. LEKO-projekt för markerna öster om Enåns dalgång under åren 2005-2008. Projektet syftade till att informera markägarna om lämplig naturhänsyn och instifta skydd för de värdefullaste delarna. Under projektet konstaterades stora naturvärden i skogarna öster om Enån och därför beslöt länsstyrelsen 2010 att utvidga det blivande reservatet med dessa delar. De markägare som fortsättningsvis ville bedriva ett begränsat skogbruk erbjöds teckna naturvårdsavtal som alternativ till reservatsbildning. Ett par markägare signalerade intresse för detta men kom i slutändan ändå att välja reservatslösning.

I utvidgningen var ursprungligen en del av fastigheten Gärdebyn 28:16 medtagen då ytan hyste en stor population mosippa. Markägaren, företaget SMA Mineral AB, motsatte sig dock att delar av deras fastighet skulle införlivas i reservatet. Efter förhandlingar så sade sig dock företaget vara villigt att inrätta ett naturvårdsavtal för ytan. Ett utkast till ett sådan upprättades också. Naturvårdsverket motsatte sig dock, oväntat, en sådan lösning vilket lett till att ytan lämnats utan skydd.

Våren 2011 frågade Rättviks kommun om länsstyrelsen i förtid kunde iordningställa den vandringsled man hade för avsikt att upprätthålla i reservatet. Diskussioner kring detta ledde fram till konstaterandet att innan så kunde ske måste de tre broar som IK Jarl uppfört över Enån rustas. IK Jarl sade sig dock inte ha resurser till detta. Samtalen resulterade i att kommunen och länsstyrelsen övertog ägandet av de broar som återfanns inom respektive organisations ägor/förvalterskap. Broarna rustades 2012-13 och arbetet med att iordningställa leden beräknas vara slutfört under 2017.

Då det gått närmare 10 år sedan de inledande kontakterna togs med reservatets intressenter gjordes ett utskick sommaren 2015 där de ombads inkomma med uppdateringar kring sin verksamhet och sina önskemål i reservatsärendet.

Då reservatsärendet inleddes berördes 92 markägare av den då föreslagna avgränsningen och vid utvidgningen 2010 tillkom ytterligare två. Att ta fram värderingsdokument och förhandla med alla dessa har varit ett stort arbete och ett

tungt vägande skäl till att reservatsärendet dragit ut på tiden. Fyra förhandlare kopplade till NAI Svefa AB har under åren avlöst varandra i förhandlingsarbetet. Vid tidpunkten för instiftandet av detta reservat har 69 markägare valt att sälja sin mark till staten (63% av reservatsarealen) och 23 har valt att stå kvar som ägare med inträngsersättning (32% av reservatsarealen). Två fastigheter återstår där ersättningsförhandlingar ännu inte avslutats.

Nedan beskrivs de synpunkter som framkom vid externremissen av utkastet till beslutshandlingarna och hur dessa därefter handlades av länsstyrelsen.

Såväl Rättviks kommun som skogsstyrelsen ansåg att det föreslagna namnet 'Rättviksheden' var olämpligt då det bl a omfattade ett mycket större område än själva reservatet. I stället föreslogs namnet Enån. Länsstyrelsen tillmötesgick detta efter en konsultation med lantmäteriets ortnamnssektion.

Naturvårdsverket föreslog en justering av syftets formulering vilken länsstyrelsen tillmötesgick.

Föreskrift A6, som förbjuder utsättning av växter och djur, önskade flera instanser justera. Havs och Vattenmyndigheten föreslog att undantaget till föreskriften, som bara tillät utplantering av siljansöring, skulle kompletteras med möjligheten att sätta ut arter som t.ex. flodkräfta eller harr. Rättvik-Boda fiskvårdsområdesförening ville att utplantering av öring skulle fortsätta i Kungsholstjärnarna. Länsstyrelsen löste detta genom att göra fiskutsättning till ett tillståndspliktigt undantag under A6. Genom denna konstruktion skapades möjlighet för länsstyrelsen att pröva fiskutsättningar utifrån såväl reservatets syfte samt den fiskelagstiftning som i övrigt råder. Skötselplanen kompletterades även med en instruktion till förvaltaren att utreda effekten av utebliven fiskutsättning i Kungsholstjärnarna.

Ett flertal justeringar av föreskrifterna som reglerar nyttjandet av reservatets vägar, leder och stigar gjordes efter synpunkter från kommunen, skogsstyrelsen och IK Jarl. Ett undantag som tillåter att träd som fallit över stigar sågas upp, tillfogades under C1. Under C2, som förbjuder motortrafik i terrängen, tillfogades ett undantag som tillåter att snöskoter får framföras i syfte att iordningställa för skidåkning eller annan friluftsverksamhet.

Länsstyrelsen valde också att ta bort de föreskrifter som föreslagits förbjuda cykling utanför områdets nätverk av vägar och leder samt ridning på alla leder som inte var avsedda för detta. Båda aktiviteterna bidrar till ett lätt slitage som kan vara till förmån för vissa arter. Andra skäl var att den tidigare formuleringen begränsade oorganiserad cykling i området och för ridning finns redan ordningsföreskrifter framtagna av kommunen. Eventuella intressekonflikter som kan uppstå på grund av cykling och ridning i området bedöms kunna lösas via det skötselråd som planeras för reservatet.

Under förtydliganden till undantagen till föreskrifterna gjordes en justering så att

träd längs med vägar kunde beskäras eller avverkas för framkomlighetens skull efter påpekande från en skogsägare. Svenska kraftnät och Ellevio föreslog också justering av undantagen till föreskrifterna för att möjliggöra underhåll av ledningar och ledningsgator, något som Länsstyrelsen biföll.

Ett flertal remissinstanser lämnade synpunkter på skötselplanen. Jan-Olof Hermansson, biolog, lämnade förslag på justeringar av skötseln av skogarna i ravinen samt tallheden varav merparten bifölls. Kommunen föreslog justeringar i instruktionerna om slätter vilket bifölls. Havs och Vattenmyndigheten föreslog att länsstyrelsen skulle överväga att omformulera bevarandemålet för vattendrag och tjärnar vilket till delar bifölls. Svenska kraftnät och Ellevio önskade justeringar av texten som beskrev deras anläggningar vilket bifölls. Dalatravet önskade att man skulle bli kontaktad i samband med rustning av vägar vilket löstes genom att denna organisation, bland andra, skrevs in som sådana som ska kontaktas inför sammanträden med det skötselråd som föreslås bildas för förvaltningen.

Upplysningar

Dispens- och tillståndsprövningar av föreskrifter

Under förutsättning att det finns särskilda skäl får länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge dispens från reservatets föreskrifter.

Länsstyrelsen handlägger också ansökningar för verksamheter som är tillståndsprövade enligt reservatets föreskrifter.

En dispens eller tillståndsansökan ska alltid innehålla information om vilken föreskrift dispensen/tillståndet avser, vilken verksamhet som ska bedrivas samt en beskrivning av när, hur, var och varför den ska bedrivas.

Annan lagstiftning som har bäring på reservatets föreskrifter

Att ett tillstånd, eller dispens givits, från någon av reservatets föreskrifter innebär inte att den sökande därmed är befriad från att pröva verksamheten enligt annan lagstiftning. Nedan redovisas prövning enligt andra lagar för reservatets tillståndspliktiga föreskrifter.

Att framföra fordon i terrängen, vilket medges i reservatet genom ett flertal undantag av föreskrift A4 och C2, kräver dispens enligt Terrängkörningslagen. Dispens kan sökas hos länsstyrelsens Naturvårdsenhet.

Tillstånd för fiskutsättning, vilket omtalas i föreskrift C4, regleras också av svensk författningssamling (SFS 1994:1716 §16) samt Fiskeriverkets författningssamling (FIFS 2001:3). Syftet med lagstiftningen är dels att förhindra oönskad spridning av arter och stammar av fisk eller kräfter och dels hindra spridning av smittsamma sjukdomar. Den tillståndsansökan som lämnas in handläggs av såväl länsstyrelsens naturvårdsenhet som miljöenhet.

Rensning av vattendrag, omnämnd ovan i föreskrift C6, regleras enligt miljöbalkens 11 kapitel. Detta är att betrakta som vattenverksamhet och som sådan generellt anmälnings- eller tillståndspliktigt. I miljöbalkens 11 kap 15§ framgår dock att mindre arbeten ej är tillståndspliktiga, så som ”rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som vikit av från sitt förra lopp”. I syfte att få en viss kontroll på hur sådan verksamhet bedrivs inom reservatsområdet har föreskrift C6 formulerats. För att genomföra större rensnings, eller muddringsarbeten, måste anmälan göras till länsstyrelsen eller tillstånd sökas hos miljödomstolen. Om rensningsarbetena kräver att motorfordon nyttjas i terrängen kan tillstånd lämnas av länsstyrelsen för detta.

I punkt C8 kan tillstånd ges för skapandet av enklare, ej bygglovspliktiga, träkonstruktioner. För att avgöra huruvida en konstruktion är att betrakta som bygglovspliktig eller ej ska samråd ske med byggnadsnämnden i Rättviks kommun.

Merparten av sådan verksamhet som kan ändra naturmiljön i området är reglerad via reservatets föreskrifter. Det kan dock finnas skadlig verksamhet som inte fångats upp av dessa. Därför ska verksamhetsutövare i området vara uppmärksamma på all verksamhet som kan innebära ”en väsentlig förändring av naturmiljön” också är samrådspliktig enligt miljöbalkens 12 kapitel, 6 §. Vad som kan vara en ’väsentlig förändring’ är upp till verksamhetsutövaren att avgöra. Samråd enligt MB 12 kap 6§ görs med länsstyrelsen.

Prövningar enligt annan lagstiftning, likt de som redovisats ovan, kan även behöva utföras för reservatets dispensabla föreskrifter. Då sådana dispenser bedöms ovanliga, redovisas de inte här.

Sist kan också nämnas förutom eventuella dispenser och tillstånd så krävs markägarens tillstånd för att få bedriva en verksamhet på dennes mark.

Andra bestämmelser som gäller för området

Rättviks kommun har antagit lokala ordningsföreskrifter varav några kan tillämpas på reservatet. Enligt den 17§ och 19§ får inte hundar motioneras eller ridning ske i de av kommunen /föreningar iordningställda skidspår intagna i turist- och skidspårskartor samt liknande spår, som i terrängen markerats på sätt som godkänts av kommunen. Det är inte heller tillåtet att löpa, eller framföra terrängfordon, i dessa spår om de är snötäckta. Till förbudet att framföra terrängfordon är dock ett flertal undantag fogade vilket bl a tillåter sådan körning för markägare och vid preparering av spår.

Enligt ”Kungörelse om förbud mot trafik med motordrivet fordon (terrängkörning)”, Kopparbergs läns författningssamling 20 FS 1988:27, är skoteråkning förbjuden i de av kommunen, eller kommunen verksamma idrottsföreningar, iordningställda skidspåren i Rättvik. Undantag gäller i huvudsak för markägare, poliser, ambulans eller räddningstjänst, el-distributörer samt om körning sker för att iordningställa eller vidmakthålla skidspår. Närmare detaljer framgår av författningen.

Ersättningstalan

Förhandling om ersättning pågår mellan staten och sakägarna. Reglerna för sådan ersättning återfinns i 31 kap. 4, 5 och 13 §§ miljöbalken. Av 31 kap. 13 § framgår att sakägare under de förutsättningar som där anges måste väcka talan hos miljödomstolen inom ett år från det att beslutet vunnit laga kraft för att inte förlora sin rätt till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling samt i ortstidning enligt 27 § förordningen om områdesskydd. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse var införd i ortstidning. Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft omedelbart, även om beslutet överklagas.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till Regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 6.

Beslutande

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Ylva Thörn.

I den slutliga handläggningen deltog även funktionssamordnare Jemt Anna Eriksson, naturskyddshandläggare Jonas Bergstedt, vilken varit föredragande, samt handläggare vid rättsenheten, miljöenheten och samhällsenhetens plan- och kulturmiljöfunktioner.

Ylva Thörn

Landshövding

Jonas Bergstedt

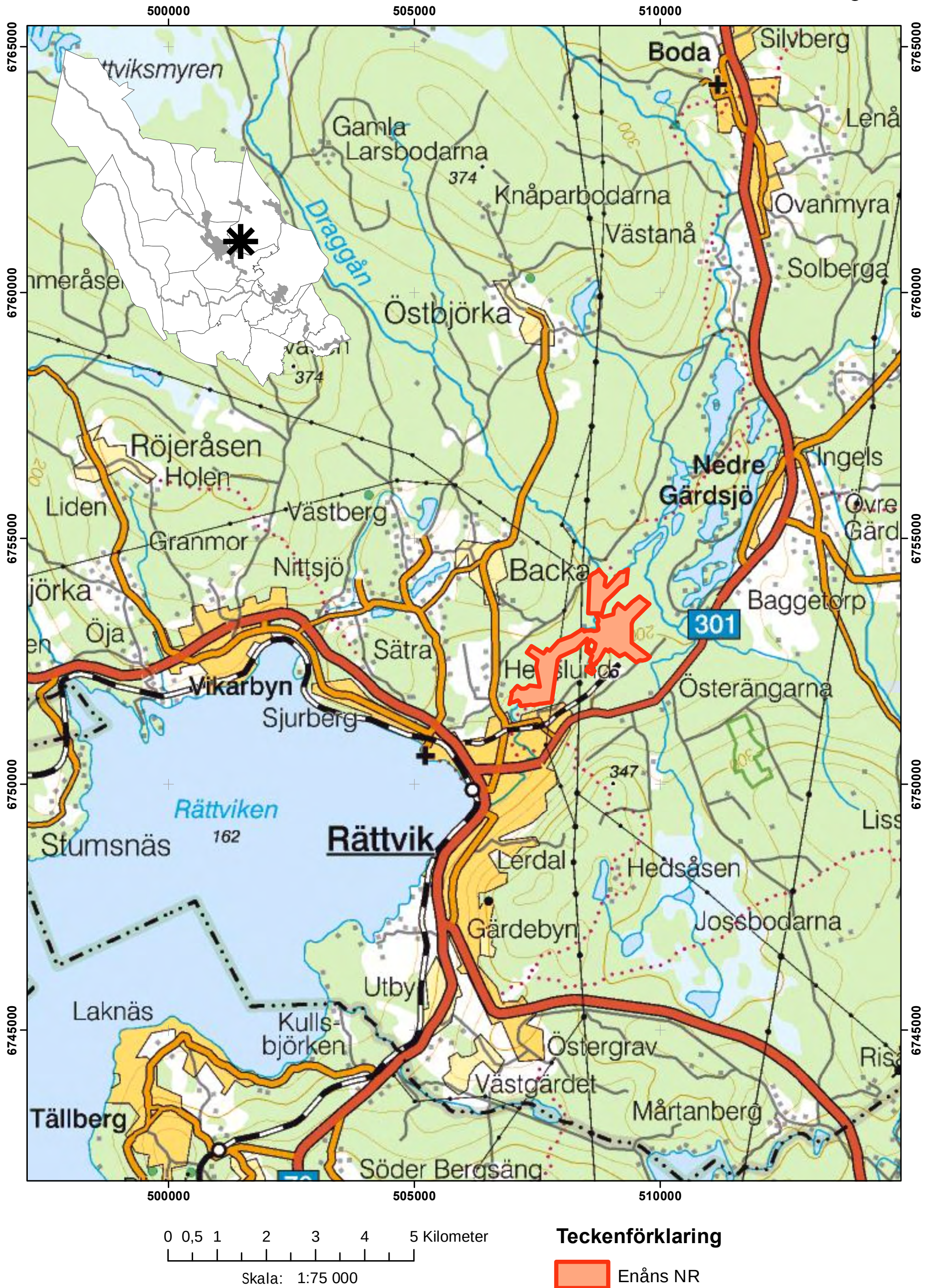
Föredragande

Bilagor:

Bilaga 1	Översiktskarta
Bilaga 2	Beslutskarta
Bilaga 3	Föreskriftskarta
Bilaga 4	Skötselplan
Bilaga 5	Konsekvensutredning
Bilaga 6	Överklagningsformulär

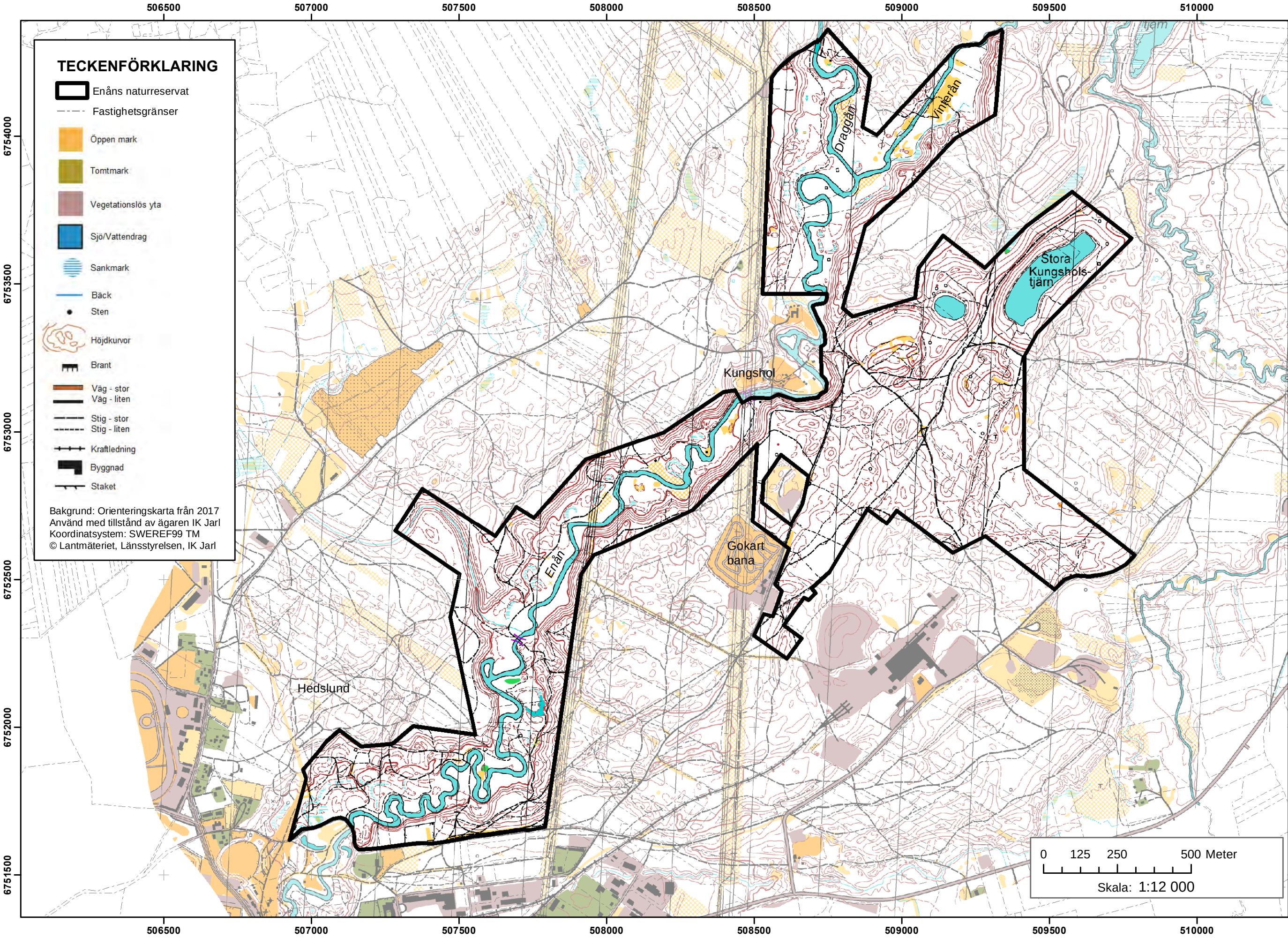
Signaturer från övriga som deltagit i handläggningen av ärendet

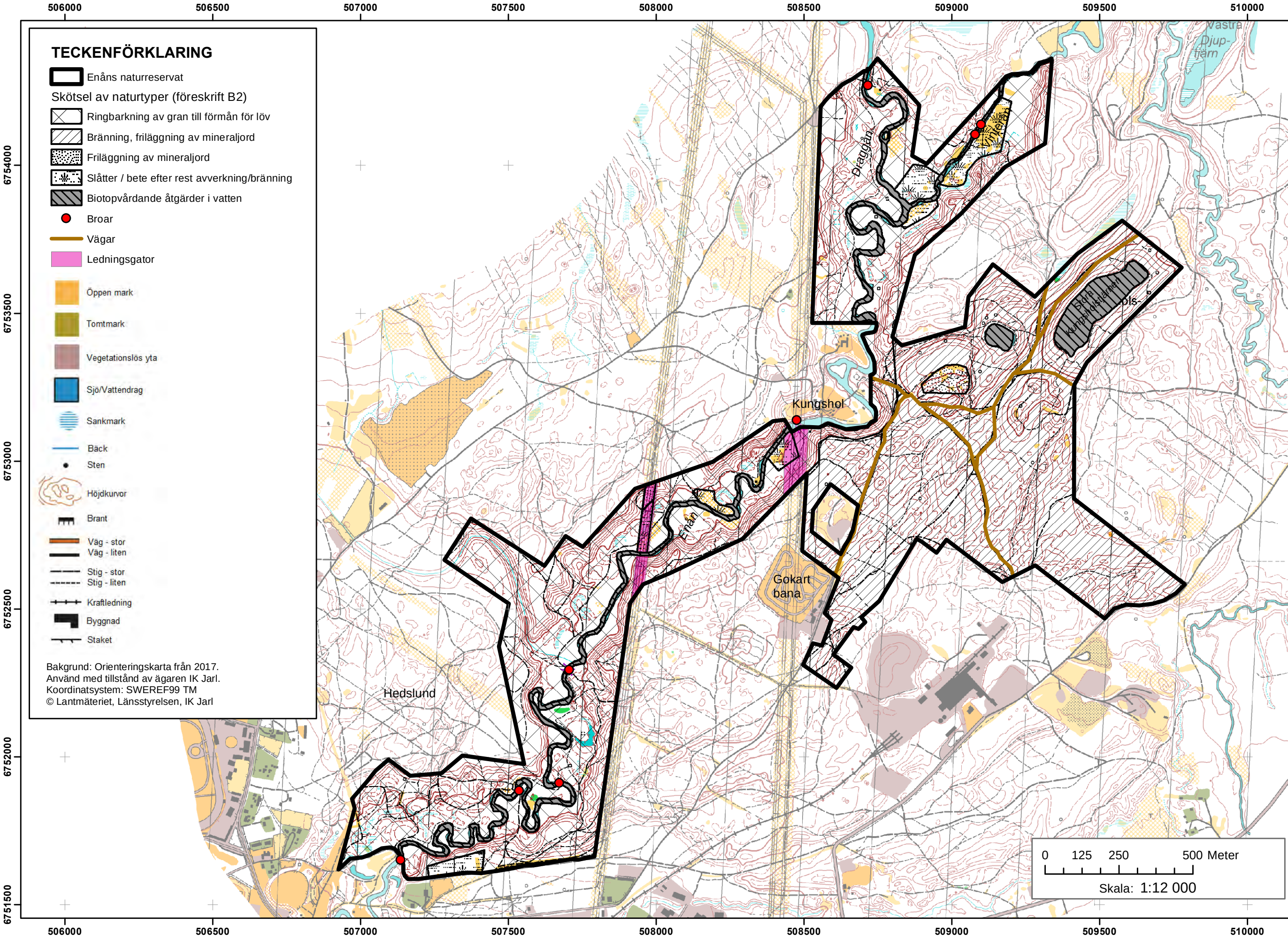
Naturvård - Jemt Anna Eriksson
Rätts - Sarah Bauer
Kulturmiljö - Fredrik Sandberg
Miljö - Ann-Louise Haglund
Plan – Margareta Björck

Bakgrundskarta: Lantmäteriets översiktskarta
Koordinater angivna i SWEREF99 TM

© Länsstyrelsen, Bakgrundskarta © Lantmäteriet

SKÖTSELPLAN FÖR ENÅNS NATURRESERVAT

Innehåll

ADMINISTRATIVA DATA.....	3
BESKRIVNING AV OMRÅDET	5
Geovetenskap	5
Biologi	6
Kulturhistoria	10
Jakt, fiske och övrigt friluftsliv.....	12
KÄLLFÖRTECKNING	13
AVVÄGNINGAR MELLAN BEVARANDEVÄRDEN	14
Syfte med naturreservatet	14
Prioritering mellan bevarandevärden.....	14
SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH ÅTGÄRDER	14
Skötselområde 1: Ravinskogar.....	15
Skötselområde 2: Brandpräglade skogar på tallheden	15
Skötselområde 3: Ängsmarker i ravinen.....	17
Skötselområde 4: Betesmarker	18
Skötselområde 5: Ytor med blottad sand	19
Skötselområde 6: Vattendraget och tjärnarna	20
Skötselområde 7: Friluftsliv och anläggningar.....	22
Dokumentation	28
Uppföljning.....	28
REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN.....	28
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	29
Bilagor:	30

Beskrivningsdel

Administrativa data

Namn	Enån
NVR id	2023669
Natura 2000-beteckning	-
Län	Dalarna
Kommun	Rättvik
Markslag: (uppdelning enligt Naturvårdsverkets rapport nr 5391)	
Tallskog	84,8 ha
Granskog	12,9 ha
Barrblandskog	31,0 ha
Lövblandad barrskog	33,2 ha
Triviallövskog	13,5 ha
Ungskog inkl hyggen	13,4 ha
Övr skogsimpediment	4,0 ha
Våtmark	0,2 ha
Övrig öppen mark	3,2 ha
Exploaterad mark ink friluftsanl	1,7 ha
Sjöar och vattendrag	13,7 ha
Totalt	210,0 ha
Nyttjanderätter	
<i>Färdsservitut</i>	
Serv 20-RÄJ-89 §12 s.16/47 , Serv 20-RÄJ-318 bil 4 s.34/93, Serv 20-RÄJ-384 bil 10 s.46/282, Serv 20-RÄJ-485 bil 9 s.28/112, Serv 20-RÄJ-511 bil 2 s.27/164, Serv 20-RÄJ-781 bil N s.142/388, Serv 20-RÄJ-874 bil F s.30/167, Serv 20-RÄJ-1398, Serv 20-RÄJ-1474 s.43/52, Serv 20-RÄJ-1880, Serv 20-RÄJ-1896 s.16/29, Serv 20-RÄJ-2097, Serv 20-RÄJ-2186, Serv 20-RÄJ-2562, Serv 20-RÄJ-3019, Serv 20-RÄJ-3196	
<i>Servitut i stamfastighetens andel i samfällda vägar</i>	
Serv 20-RÄJ-1275, Serv 20-RÄJ-2005 § 5 s.6/97, Serv 20-RÄJ-2675, Serv 20-RÄJ-3348.1	
<i>Kraftledning/Starkström</i>	
Serv 20-IM3-56/2614.1, Serv 20-IM3-68/431.1, Serv 20-IM3-75/938.1,	

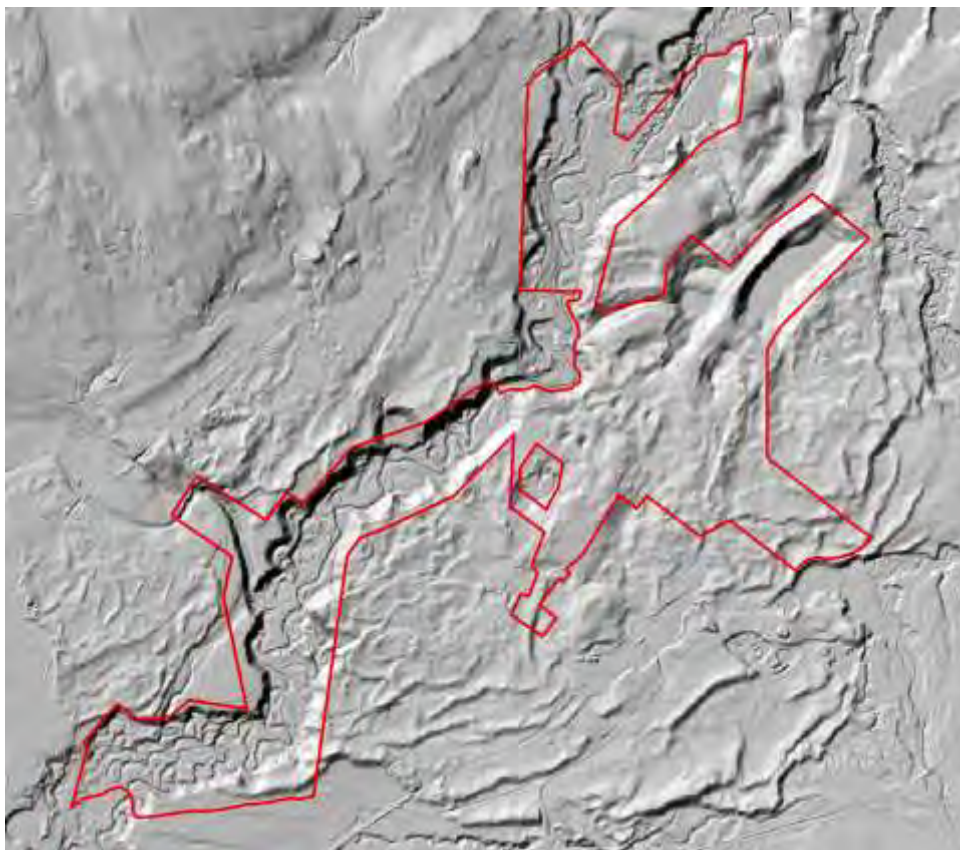
Serv 20-IM3-75/1059.1. Serv 20-IM3-76/1220.1, Lr 20-1983/937.1, Lr 2031-680.1, Lr 2031-2011.1, Lr 2062-951.1 <i>Jakt</i> Ny 88/1921 <i>Vattentäkt</i> Serv 20-1979/504.1	
Övriga rättigheter	AB Igrene – Tillstånd för gasprospektering till 2018-06-15
Bebyggelser och anläggningar	Se anläggningskartan i bilaga 1
Förvaltare	Länsstyrelsen i Dalarnas län

Beskrivning av området

Geovetenskap

Geologi

Det som idag är Rättviksheden bildades ursprungligen som ett delta vid kanten av den forna Östersjön, vars kust för 9000 år sedan sträckte sig ända upp till Siljansområdet. Deltaområdet utgjorde utlopp för ett mäktigt vattendrag som förde med sig smältvatten från inlandsisen längre norrut. Med smältvattnet fördes kalkinblandat grus, sand och mo som avlagrades vid utloppet. Vid Kungsholstjärnarna har avlagringarna idag en mäktighet av knappt 90 meter. Som en följd av landhöjningen kom de översta lagren att exponeras för väder och vind. Detta ledde till att området utvecklades till ett flygsandsfält innan växtlighet började kolonisera, och låsa, landformerna. Under årtusendena har en ravin skurits ut genom avlagringarna genom avrinningen via Draggån och Vinterån. Strax norr om Kungshol flyter dessa vattendrag ihop till den långsamt meandrande Enån. Enåns flöde har idag skapat en ravin som på sina ställen är 250 m bred och 20 m djup, se figur 1. På grund av de mäktiga isälvsavlagringarna går inte berggrunden i dagen på något ställe inom reservatet. Den utgörs dock av kalkstenar, skifferar och sandstenar av ordovicisk-silurisk ålder, d.v.s. ca 400 miljoner år gamla.

Figur 1: Terrängformerna i anslutning till reservatet (röd linje). Terrängskuggningsmodell baserat på Lantmäteriets laserscanning av landskapet.

Hydrologi

Enån får sitt vatten från sjöarna Draggen via Draggån samt Ensen och Gärdssjön via Vinterån. Medan den första sjön är humös är de två senare klara och näringsfattiga och kan ges beteckningen kalkoligotrofa. Enån har en mycket god vattenkvalitet, pH värdet ligger runt 8 och alkalinitet runt 1,5, vilket har sin orsak i de kalkinblandade avlagringar vattendraget rinner genom.

Mängden humusämnen är liten men ökar längs med ån vilket ger färgtal mellan 10-40 pt/l. Enåns vattendrag kan ges beteckningen potamon, d.v.s. att den högsta månatliga medeltemperaturen kan överstiga 20 grader.

Vattenhastigheten är låg och botten består i de lägst liggande sträckorna i huvudsak av sand, slam och dy. Från Kungshol och norrut blir inslaget av grövre fraktioner större.

Uppströms reservatet, i såväl Vinterån som Draggån finns vattenkraftverk vars fördämningar påverkar vattenflödet under året. Driften av dammen vid Draggån, är problematisk eftersom man tillämpar en vattenregim som tidvis torrlägger strömfåran helt till skada för vattendragets organismer.

Kungsholstjärnarna utgör de två sydligaste exemplen på de egenartade kalkoligotrofa klarvattentjärnar som hittas här och längre norrut på Rättviksheden. De saknar tillopp och utlopp och förmodas vara grundvattenmatade.

Biologi**Skogstillstånd**

Tallskogar dominerar reservatet och upptar knappt 2/3 av dess yta. Detta är mest uttalat på själva heden där gran och björk utgör mindre än en procent av trädslagsblandningen.

I Enåns dalgång utgör granarna 1/3 av trädslagsblandningen men enbart 10% av ytan kan klassificeras som rena granskogar. Lövet, som utgör drygt 12% av trädslagblandningen, uppträder på 5% av ytan som rena lövskogar.

Lövdominerade skogar hittas främst på de gamla slåtterängarna i dalens botten. Skogarna i reservatet har stor åldersspridning. Medelåldern är 95 år och denna åldersklass (+/- 5 år) inbegriper knappt 50% av skogsmarksarealen.

Bestånd över 100 år utgör 37% av arealen. De äldsta bestånden, vilka utgör 17% av ytan, är mellan 150-160 år.

Skogsstyrelsen har klassificerat 47 ha av reservatets skogsbestånd som nyckelbiotop och 6 ha som övrigt naturvärde, se skötselplanens bilaga 1.

Kärlväxter

På tallheden dominerar lingonris, över ett bottenskikt av friskmossor, i viss mån uppblandat med ljung och blåbär. Till detta kommer örter som kattfot (*Antennaria dioica*), getvåpling (*Anthyllis vulneraria*), den sårbara slåtterfibblan (*Hypochaeris maculata*) och grönpýrola (*Pyrola chlorantha*) vilka inte är ovanliga. Här och var på heden finns väl avgränsade fläckar med en rikare flora, bl a ett stort inslag av orkidéer som nattviol (*Platanthera bifolia*) och knärot (*Goodyera repens*).

Mosippan (*Pulsatilla vernalis*), som redan Linné omnämner som mycket vanlig på heden vid sin genomresa 1734, hittas på flera ställen i området mellan gokartbanan och kalkverket. Tyvärr verkar antalet bestånd i reservatet minskat väsentligt sedan mitten av 80-talet. Detta ligger i linje med dess utveckling nationellt och arten klassificeras idag som 'starkt hotad' av artdatabanken. Den höga hotkategorin, och artens tidigare historik i området, gör den till den kärleväxt som man bör måna mest om i reservatets skötsel.

På branterna ner mot Enån dominerar också lingonriset, även om inslaget av blåbär är större än uppe på heden. Nere på dalens botten domineras fältskiktet av olika gräs- och örtsamhällen.

De förr slätterhävdade ängarna i ravinens botten domineras idag av grenrör (*Calamagrostis canescens*) med inslag av skogssäv (*Scirpus sylvaticus*) eller starrarter, t.ex. norrlandsstarr (*Carex aquatilis*). Här och där förekommer mer krävande växter som sprängört (*Cicuta virosa*), trindstarr (*Carex diandra*) och klubbstarr (*Carex buxbaumi*). Ibland hittas gullpudra (*Chrysosplenium alternifolium*) och hässlebrodd (*Milium effusum*). Även konkurrenssvaga arter som gulkavle (*Alopecurus aequalis*), agnsäv (*Eleocharis uniglumis*) och tagelsäv (*Eleocharis quinqueflora*) finns längs stränderna.

I Enåns lugnare partier hittas vattenväxter som axslinga (*Myriophyllum spicatum*) och trubbnate (*Potamogeton obtusifolius*). Även de relativt vanliga kransalgerna borststräfe (*Chara aspera*) och skörsträfe (*Chara globularis*) är rapporterade från Vinteråns nedre delar.

I St Kungholstjärn är tätheten av kärleväxter låg. De vanligaste förekommande arterna är nordnäckros (*Nymphaea alba candida*) och hårslinga (*Myriophyllum alterniflorum*) men även gäddnate (*Potamogeton natans*) och den sällsynta arten dvärgnäckros (*Nuphar pumila*) är rapporterad från tjärnen. Kransalger, som kunde förväntas växa här, är inte funna.

Mossor

På niporna längs med Enån hittas mossamhällen knutna till sandig jord. Dessa förekommer numera relativt allmänt längs skogsbilvägar men att hitta dem här, i sin ursprungsmiljö, är ovanligt. Utöver dessa finns även ett antal mossarter som förknippas med substrat med ett högt pH. Områdets ovanligaste arter är dock knutna till den döda ved som ligger i ravinslänterna och i strandkanten av Stora Kungholstjärn. I den senare har såväl den starkt hotade timmerskapanian (*Scapania apiculata*) samt den sårbara arten liten hornfliksmossa (*Lophozia ascendens*) blivit funna. Totalt sett har reservatet en mycket intressant och artrik mossflora.

Lavar

Variationen av skogstyper i Enåns dalgång, samt den höga luftfuktigheten, skapar god förutsättning för en artrik epifytisk lavflora. Dominerar gör skägglavar, men även tagellavar och garnlav förekommer rikligt. Av sällsynta arter kan den späda brosklaven (*Ramalina dilacerata*) samt den starkt hotade trådbrosklaven (*Ramalina thrausta*) nämnas. Även spiklavar finns det gott om och de dominerar listan över sällsynta och rödlistade lavararter från området.

Nämnas kan de sårbara arterna luddig stiftdynlav (*Micarea hedlundii*) och smalskaftlav (*Chaenotheca gracilentia*).

På heden, ovanför ravinen, har man på vissa ställen konstaterat en artrik marklavsflora som har få motsvarigheter i landet. Dessa lokaler ligger dock inte inom reservatsområdet. Det är främst i yngre tallbestånd denna mångfald konstaterats och man antar att markkemin, i kombination med den högre luftfuktighet som finns i yngre tätare bestånd, skapar förutsättning för denna flora.

Svampar

Reservatet har en oerhört rik svampflora med få motsvarigheter i landet. Enbart antalet rödlistade arter uppgår till 40 stycken. Huvudskälet till detta förmodas vara markens ovanliga beskaffenhet med kalkinblandad sand. Merparten av arterna är funna på tallheden öster om Enåns ravin. Spindelskivlingarna dominerar här med 18 funna arter men även taggsvamparna är rikligt representerade. Ovanligast av dessa är de starkt hotade arterna siljanspindling (*Cortinarius dalecarlicus*) och lilaköttig taggsvamp (*Sarcodon fuligineoviolaceus*). Om båda kan sägas att de skandinaviska populationerna utgör arternas kärnområde i ett europeiskt perspektiv, vilket ger oss ett särskilt ansvar för deras bevarande.

Fynd av vedlevande svampar på heden är inte lika vanligt eftersom substrat ofta saknas där. Nämnas bör dock att den sårbara gulporiga tickan (*Diplomitoporus flavescens*), här har ett av sina kärnområden i landet. Den kan hittas på klen tallved på flera ställen i området.

I ravinen är förekomsten av död ved mycket högre och bland rödlistade arter dominerar här de vedlevande svamparna. Vanligt förekommande arter är ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*), rynkskinn (*Phlebia centrifuga*) och rosenticka (*Formitopsis rosea*). Den ovanligaste vedsvampen är den akut hotade kritporingen (*Antrodia crassa*). Marksvampsfloran domineras även i ravinen av spindelskivlingar och taggsvampar, om än inte i samma artantal.

Det bör också nämnas att i ravinens sydöstra del finns ovanligare marksvampar som jordstjärnor (*Geastrum sp.*), och den sårbara bombmurklan (*Sarcosoma globosum*).

Insekter

Reservatets mångskiftande miljöer erbjuder underlag för en rik insektsfauna.

I anslutning till ravinsidorna, där tillgången på död granved är stor, har förekomster av vedlevande skalbaggar som bronsbjon (*Callidium coriaceum*) och dess sårbara följeart gransvartbagge (*Bius thoracicus*) noterats.

Sandiga torrängar som förr utgjort en stor del av odlingslandskapet i närheten av Rättviks samhälle är idag kraftigt reducerade till antal och areal och därmed de arter som var knutna till dessa. Några återfinns dock ännu i botten på Enåravinen. På de öppna ängarna längs Vinterån har flera sällsynta fjärilsarter observerats så som liten bastardsvärmare (*Zygaena viciae*), brun gräsfjäril (*Coenonympha hero*) samt den sårbara turkosa blåvingen (*Aricia nicias*).

I reservatet finns också flera exempel på solexponerade sandmiljöer, som vägs kärningar, täkter och nipor. Det sistnämnda "naturliga" habitatet är hemvist

för ett flertal löpar-skalbaggar med silverlöparen (*Bembidion argenteolum*) som ovanligaste representant. Inventeringar av sandsteklar på de exponerade sandblottorna i, och i anslutning till reservatet, har visat på en hög artrikedom och flera sällsynta arter, om än inte några rödlistade.

Vattens fauna

Undersökningar 2005 av bottenfauna vid Springkällan, Vinterån och Kungshol gav vid handen att Enån är ett relativt art- och individfattigt vattendrag, vilket förklaras av att bottenarna domineras av sand och grusfraktioner. Även om brist på lämpliga bottensubstrat hämmar artrikedom så hittades försurnings- och föroreningskänsliga arter på alla lokalerna vilket tyder på en i övrigt god vatten- och livsmiljö. Bäst betyg fick miljön i Vinterån, bl a på grund av fynd av flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*). Denna observation har dock inte kunnat bekräftas vid senare inventeringar.

Vid springkällan och Kungshol dominerades faunan av fjädermyggselarver och knottlarver medan dagsländor och bäcksländor inte var ovanliga. Även om ingen av de funna arterna i Enån är rödlistade är flera ovanliga.

Vad gäller fiskfaunan så har flera undersökningar visat att den domineras av elritsa (*Phoxinus phoxinus*), öring (*Salmo trutta*), och stensimpa (*Cottus gobio*) men att även bäckröding (*Salvelinus fontinalis*), gers (*Gymnocephalus cernuus*), bäcknejonöga (*Lampetra planeri*) och harr (*Thymallus thymallus*) förekommer.

I ån sker årligen utsättningar av den hotade siljansöringen (*Salmo trutta lacustris*) då detta är ett av få potentiella vattendrag den kan nyttja för lek. Om så sker är dock oklart. Sist kan nämnas att flodkräfta (*Astacus astacus*) enligt uppgift tidigare ska ha funnits i vattendraget.

Kungsholstjärnarnas fauna är dåligt undersökt men dykningar antyder att den är mycket fattig. Mindre bestånd av abborre finns dock här och under många år har röding sats ut i tjärnarna.

Landlevande ryggradsdjur

Av ryggradsdjur kan nämnas att vanlig groda (*Rana temporaria*) och mindre vattensalamander (*Triturus cristatus*) förekommer i anslutning till Kungsholstjärnarna. Tidigare rapporter om större vattensalamander (*Triturus vulgaris*) har dock inte kunnat bekräftas under reservatsbildningens gång. Såväl utter (*Lutra lutra*) som bäver (*Castor fiber*) har konstaterats leva i anslutning till vattendraget det senaste decenniet. Av dessa är den förstnämnda idag rödlistad under kategorin sårbar.

Fåglar förekommer naturligtvis i området men det finns för lite källmaterial för att kunna uttala sig om någon ovanligare art finns här stadigvarande. Det kan dock noteras att kungsfiskare (*Alcedo atthis*) tidigare häckat i niporna till Enån såväl 1965 samt 1971-74. Den påstås även vara sedd under 1980 och 90-talen men någon senare observation finns inte.

I tabell 1 räknas reservatets hotade arter upp och en karta med information om områdets värdefullaste skogar samt rödlistade arter finns i bilaga 1 till skötselplanen.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Organism	Hotkategori
Kritporing	<i>Antrodia crassa</i>	Svamp	Akut hotad (CR)
Lilaköttig taggsvamp	<i>Sarcodon fuligineoviolaceus</i>	Svamp	Starkt hotad (EN)
Mosippa	<i>Pulsatilla vernalis</i>	Kärlväxt	Starkt hotad (EN)
Rosaskivig vaxskivling	<i>Hygrophorus calophyllus</i>	Svamp	Starkt hotad (EN)
Siljansspindling	<i>Cortinarius dalecarlicus</i>	Svamp	Starkt hotad (EN)
Timmerskapania	<i>Scapania apiculata</i>	Mossa	Starkt hotad (EN)
Trådbrosklav	<i>Ramalina thrausta</i>	Lavar	Starkt hotad (EN)
Blåfotad taggsvamp	<i>Sarcodon glaucopus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Bombmurkla	<i>Sarcosoma globosum</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Bullspindling	<i>Cortinarius corrosus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Gransvartbagge	<i>Bius thoracicus</i>	Insekt	Sårbar (VU)
Gulporig ticka	<i>Diplomitoporus flavescens</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Gyllenskölding	<i>Pluteus chrysophaeus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Gyllenspindling	<i>Cortinarius aureofulvus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Kopparspindling	<i>Cortinarius cupreorufus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Lakritsmusseron	<i>Tricholoma apium</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Lammticka	<i>Albatrellus subrubescens</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Liten hornflikmossa	<i>Lophozia ascendens</i>	Mossa	Sårbar (VU)
Luddig stiftdynlav	<i>Micarea hedlundii</i>	Lavar	Sårbar (VU)
Pluggtrattskevling	<i>Clitocybe alexandri</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Puderspindling	<i>Cortinarius aureopulverulentus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Slätterfibbla	<i>Hypochaeris maculata</i>	Kärlväxt	Sårbar (VU)
Smalskaftslav	<i>Chaenotheca gracilentia</i>	Lavar	Sårbar (VU)
Sprickporing	<i>Diplomitoporus crustulinus</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Svämmossa	<i>Myrinia pulvinata</i>	Mossa	Sårbar (VU)
Tallgråticka	<i>Boletopsis grisea</i>	Svamp	Sårbar (VU)
Turkos blåvinge	<i>Aricia nicias</i>	Insekt	Sårbar (VU)
Utter	<i>Lutra lutra</i>	Däggdjur	Sårbar (VU)
Violettrandad spindling	<i>Cortinarius pseudoglaucopus</i>	Svamp	Sårbar (VU)

Tabell 1: 'Hotade' arter i reservatet, d.v.s. rödlistade arter med hotkategorierna Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN) och Sårbar (VU). Tabellen är först sorterad på hotkategori i fallande ordning och inom varje sådan därefter på svenskt namn. Arter i den lägsta rödlistekategorin Nära hotad (NT) har utlämnats av utrymmesskäl då dessa uppgår till ca 30 st.

Kulturhistoria

Området i och runt reservatet är starkt kulturpåverkat sedan många hundra år av en mångfald av mänsklig verksamhet.

Tallheden nyttjades historiskt för plockhuggning av ved och timmer. Där bedrevs också bete av kor och getter, trots att den troligen gav ett magert utbyte.

I sitt arbete med att valla kreaturen råkade en dövsstum, "elak kärring", antända heden i början av 1880-talet då hon tappade glöd från sin pipa. Detta skulle ha

skett på heden öster om Kungshol. Elden spred sig snabbt norrut och nådde Gärdsjön innan den falnade. Brandområdet fick namnet Kungsholsbrändan. Rester av denna är idag svåra att finna men möjligen har flera av de äldre bestånden uppkommit som en effekt av denna händelse.

Ett par hundra meter öster om reservatets sydvästra del låg en gång i tiden traktens avrättningsplats. Kanhända är detta skälet till att traktens folk berättade många spökhistorier som utspelas på heden. Några av dessa upptecknades av Karl-Erik Forslund i början av 1900-talet och går att läsa i hans verk 'Dalälven – från källorna till havet'.

Nere i Enåns dalgång, på ömse sidor om vattendraget, bedrev man tidigare slätter. Slogmarkerna nyttjades av byarna gemensamt och hägnades in med gärdesgårdar för att förhindra bete av lösgående kreatur. Gärdesgårdarna följde bygränserna, vilka i stort sett följer slänterna intill Enån. På slänterna växte då endast enstaka träd. Idag är alla slänter trädbevuxna och merparten av de uddar som förr nyttjades för slätter har idag växt igen.

Kungshol, där scoutörelsen idag har en lägergård, har fått sitt namn av den gamla sägen som säger att en hednakung ska vara begravd i den 25 m breda, och 2,5 m höga, kulle som ligger där. Undersökningar har dock visat att "ättehögen" består av naturliga sandavsättningar.

I anslutning till Kungshol har ett flertal "industrier" anlagts under åren. Äldst är Kungsholkskvarn som finns upptecknad redan i mitten av 1600-talet.

Den nuvarande byggnaden uppfördes under 1700-talet och var i drift till 1949.

Byggnaden står kvar än idag och nyttjas av scoutörelsen för sin verksamhet. Strax norr om kvarnen har senare även andra industrier anlagts, så som ett färgeri, en yllefabrik och en vadmalsstamp som drevs under första hälften av 1900-talet. De är alla borta idag men grunderna till några av byggnaderna går fortfarande att hitta.

Även några andra arkeologiska lämningar av okänd ålder är noterade från området. I Stora Kungsholstjärn ska bl a rester finnas av en timrad konstruktion med okänd funktion. Laserskanning av marktopografin i området det senaste decenniet har avslöjat vad som verkar vara mänskligt skapade gropar cirka 300 meter nordost om gokartbanan.

Tack vare all aktivitet upprättades många färdvägar i området. Den skogsväg som idag löper direkt öster om ravinen, mellan Kungsholstjärnarna och via gokartbanan ner mot samhället, har mycket gamla anor. Den kallades av tradition Gambölköllstijön (Gammelkullstigen) och användes av de som ville färdas till fots till och från Gärdsjöbygden. Strax öster om denna går "Gersvägen", den större kyrkvägen till Gärdsjöbygden, vilken idag utgör sydostgräns för delar av reservatet.

Lokalbefolkningen, men även besöksnäringen i Rättvik, har i allt större utsträckning nyttjat området för friluftsliv. Ett besöksobjekt sedan över ett sekel

har varit Springkällan i reservatets norra ände. Springkällan är resultatet av en provborrning för olja som gjordes 1869. Någon olja hittades inte men däremot ett grundvattenförande lager som, då det punkterades, skapade en fontän vid borrhålets mynning. Springkällan blev snabbt en sevärdhet vilket ledde till att platsen under åren tillgängliggjorts för besökare. Platsen blev även fond för några scener i Ingmar Bergmans film Jungfrukällan. Ännu idag, ca 150 år efter tillkomsten, sprutar vattnet upp ur källan även om trycket i vattenstrålen avtagit betydligt sedan tillkomsten.

Jakt, fiske och övrigt friluftsliv

Under det senaste århundradet har områdets nyttjande ändrats radikalt, från ett fokus på det som området kan producera materiellt till de upplevelsevärden det kan erbjuda. Ett undantag är dock skogsbruket som det senaste århundradet blivit allt mer rationellt, vilket gör att naturskogskvaliteter så som hög ålder och död ved inte längre är så vanligt förekommande. Reservatets skogar är den sista större kvarvarande resten av något så när intakt äldre skog som inte påverkats allt för mycket av modernt skogsbruk.

Sedan 1930-talet har området i, och runt, reservatet nyttjats för idrottsklubben Jarls aktiviteter, först orientering men snart också skidåkning. På senare år har mountainbike blivit en stor del av klubbens verksamhet. Klubben har under åren skapat ett stort nätverk av leder för sin verksamhet, i och utanför reservatsområdet. Det är också de som uppfört flera av broarna över ån från Hedslund och någon km uppströms. Reservatets föreskrifter är anpassade för att denna verksamhet ska kunna fortsätta.

I slutet av 1940-talet förvärvade Nykterhetsrörelsens scoutförbund området runt Kungshol och har sedan dess bedrivit lägerverksamhet där. Strax norr om Kungshol, bedriver även Rättviks scoutkår lägerverksamhet på egen fastighet. Ingen av dessa fastigheter ingår i reservatet men scouterna har av tradition nyttjat dess ytor för sin verksamhet. Reservatets föreskrifter är anpassade för att denna verksamhet ska kunna fortsätta.

Jakt bedrivs i området och Enån, och i dess förlängning Vinterån, utgör gräns mellan två älgförvaltningsområden, Siljansområdets i nordväst och Bjursås i sydöst. Den egentliga jakten bedrivs av Västbyggefjärdens älgskötselområde och Södra Rättviks VVO.

Reservatet ingår i Rättvik-Boda fiskevårdsområde. Fiskevårdsområdesföreningen förvaltar fisket och har i slutet av 1990-talet genomfört biotopförbättrande åtgärder i Enån/Draggåns vattensystem genom att anlägga lekplatser, ståndplatser och strömdelare. Man har även bedrivit utsättning av öring i Enån och röding Kungsholstjärnarna.

Källförteckning

Natur i allmänhet

Oldhammer, B (red) (2005) Rättviksheden : en inventering av naturvärden inom Enån - Gärd sjöfältet - Ockrandalgången med förslag till skydd och skötsel. Miljövårdsenheten Rapport 2005:7. Länsstyrelsen Dalarnas län.

Geologi

Norrman J.O. (1971) Isälvsavlagringarna mellan södra ockran i Boda och Kungsholmskvarn i Rättvik. Naturgeografiska inst. Uppsala universitet.
Svensson S-Å. (1978) N22 Gärd sjöfältet Rättvik. Naturvårdsenheten. Länsstyrelsen Kopparbergs län
Ulfstedt, A-C (1983) Geomorfologiska kartan kartan 14F Rättvik SV.
Naturgeografiska inst vid Stockholms universitet.

Hydrologi och Limnologi

Lingdel P.E., m fl (2006) Bottenfauna i Dalarna juni 2005. Lst rapport 2006:36.
Länsstyrelsen Dalarnas län
Bruks A., Svensson J.G. (1994) Enån/Draggån En inventering och utvärdering av avrinningsområdet. Rättviks kommun
Hamréus S. m fl (2000) Enån – inventering av Rättviksheden. Företagarnas folkhögskola

Biologi

Anderson J., Öhnfeldt, C. (red) (2011) Inventering av strandsandjägare i Dalarna 2005 samt 2010 års uppföljning. Länsstyrelsens PM 2011:02. Länsstyrelsen i Dalarnas län.
Kellner O. (1983) Hur påverkas mosippa av skogsgödsling. Trollius Nr 8:33. Dalarnas botaniska sällskap.
Nitare J. (2006) Åtgärdsprogram för bevarande av rödlistade fjälltaggsvampar Naturvårdsverket
Nitare J. (2010). Åtgärdsprogram för bombmurkla 2010-2014 Naturvårdsverket
Nitare J. (2009). Åtgärdsprogram för kalktallskogar 2009-2013. Naturvårdsverket

Kultur

Forslund K.E. (1922) Med Dalälven från källorna till havet, del III (Rättvik- bok 7). Åhlen & Åkerlunds förlag, Stockholm.
Ekström G. m. fl. (1961) Rättvik – del II Natur & Näringar. Rättviks kommun.

ÖVRIGA DATAKÄLLOR

Nyckelbiotopsbeskrivningar - Skogsstyrelsen
Länsstyrelsens databas (Hotflex) över naturvårdsintressanta arter i Dalarnas län.
Elprovfisken vid Springkällan från 1987, -92, -94 och 2010. Elprovfiskeregistret, SLU
Fornsök. Riksantikvarieämbetets databas för fornlämningar.

Plandel

Avvägningar mellan bevarandevärden

Syfte med naturreservatet

Bevara biologisk mångfald

Bevara områdets rikedom på unika, och i många fall hotade, arter knutna till reservatets naturtyper.

Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer

Bevara områdets äldre och skyddsvärda skogar, variation av övriga naturtyper samt de landformer som utvecklats naturligt i samband med, och efter, inlandsisens avsmältning för ca 9000 år sedan.

Skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter

Vidmakthålla reservatet som en gynnsam livsmiljö för de arter som är naturligt knutna till skogar på avlagringar av kalkinblandad sand, torra ängsmarker, blottade sandmarker samt till tjärnar och vattendrag.

Tillgodose behov av områden för friluftslivet

Tillse att det rörliga friluftslivet, som sedan lång tid nyttjar området, kan fortsätta bedrivas utan att naturvärden går till spillo.

Prioritering mellan bevarandevärden

Naturreservatet är främst avsatt för att säkerställa och utveckla de biologiska värdena, varför nya leder och andra anordningar för friluftslivet endast får lokaliseras på ett sätt så att biologiska värden ej äventyras.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Bevarandemålen har utformats i enlighet med de nationella riktlinjer som gäller för formulering av bevarandemål för skyddad natur. Reservatet är indelat i 7 skötselområden, vars utbredning framgår av skötselplanens kartbilaga 2.

1. Ravinskogar
2. Brandpräglade skogar på tallheden
3. Ängsmarker i ravinen
4. Betesmark
5. Ytor med blottad sand
6. Vattendraget och tjärnarna
7. Friluftsliv och anläggningar

Skötselområde 1: Ravinskogar

Beskrivning

Reservatet som helhet domineras av tallskog, och det samma gäller för Enåns dalgång. Inslaget av gran är dock större här och utgör 1/3 av trädslagsblandningen. Enbart 10% av skötselområdet kan dock klassificeras som rena granskogar.

Lövet, som utgör drygt 12% av trädslagsblandningen i ravinen, uppträder på 5% av ytan som rena lövskogar

Åldersspridningen och trädslagsammansättningen skiljer sig mycket mellan ravinens botten och dess sidor. Medan stora arealer på ravinbotten upptas av lövrika skogar av några få årtiondens ålder domineras bestånden på ravinsidorna av äldre barrblandskogar varav många är 150 år eller äldre.

I ravinens sydvästligaste del finns skötselområdets värdefullaste del. På en yta av ca 10 ha växer här en drygt 150 årig blandskog. Merparten av ravinens många fynd av rödlistade arter är funna här.

Bevarandemål

Området domineras av skog som är äldre än 150 år. Naturliga processer som åldrande och avdöende leder till att död ved finns i olika grovlekar och nedbrytningsgrader och att skogen är olikåldrig. Omvälvande störningar, t.ex. på grund av översvämningar eller insektsangrepp, kan leda till att delar av skogen under perioder har en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling. Arealen ravinskog ska inte understiga 100 hektar.

Skötselåtgärder

I området ska i huvudsak fri utveckling råda. För att bevara lövrikedomen i vissa bestånd ges dock förvaltaren möjlighet att i dessa hugga ut eller ringbarka yngre gran.

Skötselområde 2: Brandpräglade skogar på tallheden

Beskrivning

Tall dominerar fullständigt skötselområdet. Gran och björk utgör mindre än en procent av trädslagsblandningen. Även åldersmässigt är skötselområdet mer homogent än ravinen. Merparten av bestånden har en ålder runt 100 år. Vissa bestånd, speciellt de runt Kungsholstjärnarna, är dock mellan 125-140 år gamla.

Skogarna är överlag väl skötta och inslaget av naturskogselement, så som död ved, är idag litet. Naturvärdet är idag främst knutet till den rika förekomst rödlistade svampar, samt mosippa, som konstaterats växa i området.

Frånvaron av naturliga störningar, så som bränder, har idag lett till att fältskiktet vuxit sig så tjockt på vissa ställen att det riskerar att kväva den ovanliga svamp- och kärlväxtfloran. Idag är merparten av artfynden gjorda i skötselområdets södra

delar medan de norra är mer fyndtomma. Det är oklart om detta avspeglar de verkliga förekomsterna eller om det är en effekt av var inventeringar gjorts.

Bevarandemål

Områdets rika förekomst av rödlistade arter, knutna till kalkinblandad sand, är bevarad och finns representerad över hela skötselområdet. Ett tunt fältskikt, skapat genom brand eller mekanisk åverkan, dominerar området. Skogarna är överlag ljusöppna, glesa och dominerade av bestånd med en ålder över 150 år. Förekomsten av död ved, både i form av lågor och torrträd är rik. Brandspår i såväl levande som döda träd är rikligt förekommande. Arealen brandpräglad skog ska inte understiga 80 hektar.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Småskalig bränning med huvudsyftet att minska fältskiktets tjocklek till förmån för förnyringen av svamp och mosippa är den viktigaste åtgärden. I den mån klenare tall skadas, eller dör, till följd av bränderna så är det en positiv sidoeffekt men inte ett primärt mål för åtgärden.

Eftersom igenväxningen troligen gått ganska långt är det viktigt att ett större antal mindre ytor bränns av ganska snart efter reservatets bildande. Samtidigt är det viktigt att dokumentera att arterna faktiskt svarar positivt på de genomförda åtgärderna innan man börjar tillämpa dem i större skala. Därför föreslås att arbetet inleds med några mindre bränningar de första åren vars effekter därefter utvärderas noggrant.

I anslutning till kraftledningsgatorna samt kalkverket och gokartbanan söder om skötselområdet, bör dock mekanisk bortrensning av fältskiktet övervägas, om bränning bedöms olämplig. I anslutning till kraftledningar får bränning inte ske närmare än 20 m. Mer information om regler som gäller i anslutning till kraftledningar hittas på Svenska kraftnäts hemsida, <http://www.svk.se>, under menyvalen 'Drift av stamnätet' och 'Säkerhet vid kraftledningar'.

Lämpligen prioriteras de delar av skötselområdet för bränningar/rensningar där det redan finns dokumenterade förekomster av fram för allt mosippa.

En annan lokal att uppmärksamma är den för rosaskivig vaxskivling då den är mycket igenväxt.

Notera dock att i anslutning till ställen där den gulporiga tickan förekommer ska bränder genomföras försiktigt eller inte alls. För att tillgodose tickans behov av klen tallvirke ska ogallrade tallbestånd lämnas att självgallra.

Som en försiktighetsåtgärd bör förvaltaren, inför restaureringsåtgärder vid alla lokaler för högt rankade arter, konsultera sakkunniga på artdatabanken.

Löpande skötsel

Återkommande bränning/resning med intervall som är naturliga för trakten, dvs i storleksordningen vart 20 år.

Skötselområde 3: Ängsmarker i ravinen

Beskrivning

Ravinbotten, som traditionellt nyttjats för slåtter under lång tid, är idag till största delen bevuxen med skog. Några öppna ytor finns dock kvar som minner om gamla tider. Dessa domineras idag av grenrör med inslag av skogssäv och olika starrarter. Några högre botaniska värden har inte dokumenterats.

Dessa små torra ängsmarker, skyddade av omgivande skog, utgör dock en viktig livsmiljö för flera insektsarter. Förekomsten av dessa ängsmarker i landskapet har minskat i och med att lantbruket rationaliserats det senaste seklet.

Därmed har också de arter som är beroende av denna livsmiljö fått problem.

På ängarna längs Vinterån har dock flera av dessa idag sällsynta fjärilsarter observerats. Här lever än så länge såväl mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*) som brun gräsfjäril (*Coenonympha hero*). Här är även den sårbara turkosa blåvingen (*Aricia nicias*) observerad, en art som dock inte är lika knuten till torrängar som de två tidigare. Alla arterna är beroende av extensivt brukade ängsmarker med sen slåtter för såväl födosök som larvutveckling.

De kärlväxter de främst är beroende av för sin fortlevnad är midsommarblomster, gulvial, smörblomma, vädd, tistlar, fårsvingel och vitgröe.

Enåns dalgång erbjuder en unik möjlighet att upprätthålla, och tillskapa, en ansamling av små skyddade torrängar för denna insektsfaunas fortlevnad.

Bevarandemål

Att det jämt spritt över ravinens botten ska finnas öppna ängsytor, präglade av extensiv slåtter. Träd och buskar kan förekomma men främst i anslutning till ytornas kanter. Kärlväxtfloran ska domineras av hävdgynnade örter och gräs. Det ska dock även finnas rum för ohävsarter som t.ex. midsommarblomster, smörblommor och tistlar då dessa arter nyttjas av vissa fjärilsarter för födosök och larvutveckling. Arealen ängsmarker i ravinen ska minst uppgå till 2 hektar.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Skötselområdet omfattar såväl öppna ängar som kringliggande ytor där ett trädskikt hunnit komma upp. Primärt ska de öppna ängarna restaureras och allra viktigast är den stora ängen öster om Vinterån där arbetet bör påbörjas omgående. Primärt bör slåtterbalk användas för alla ytor som inte är allt för igenvuxna. Om ytorna är svårtillgängliga kan även röjsnöre accepteras. Bedömmar förvaltaren att slåtter måste föregås av någon restaureringsmetod föreslås att ytorna bränns under höst eller tidig vår. Metoden är inte så arbetsintensiv och förvaltaren kan nyttja vattendraget som brandgata. Bränning gynnar troligen uppkomst av ärtväxter, till nytta för fjärilsfaunan, då fosfor frigörs medan mycket av det kväve som varit bundet försvinner med rökgaserna. Troligen uteblir dock den fosforchock som en bränning kan innebära eftersom kalken i marken binder delar av fosfor i svårslösligt kalciumfosfat. Det är viktigt att en äng inte bränns av i sin helhet vid ett tillfälle, utan i mindre delar över en flerårsperiod, eftersom

man annars riskerar att utrota de populationer som finns kvar av de arter man vill gynna.

När motsvarande restaureringar gjorts på övriga öppna ängsytor, kan förvaltaren ta sig an de angränsande ytorna med yngre träd. Något krav på att alla dessa ska restaureras finns inte. Förvaltaren får bedöma vilka ytor denne anser kommer att svar bra på restaureringsinsatser.

Löpande skötsel

När väl restaureringarna är utförda bör slåtter utföras vart annat år. En allt för intensiv slåtter riskerar nämligen annars att slå ut de känsligaste arterna.

Som nämnts ovan bör slåttern utföras med balk, men röjsnöre kan accepteras.

Slåttern ska vara så sent lagd att örterna hunnit blomma ut och sätta frö, till förmån för fjärilsfaunan, men inte så sent att konkurrensstarka arter gynnas.

Om det finns önskemål att nyttja delar av slåttermarken för efterbete, exempelvis för häst, så går det bra så länge det inte sliter för hårt på mark och vegetation.

Ett visst markslitage, som skapar sandblottor, kan dock vara positivt för att gynna de insektsarter som nyttjar dessa för sin reproduktion.

Vid slåttern kan det finnas skäl att överväga om slaget hö ska transporteras från artrikare ängsmarker till fattigare, för att på så vis snabba på processen i att öka deras örtrikedom. Flera av de fjärilsarter som skötseln ska gynna har dålig spridningsförmåga och därför kan ett sådan förfarande underlätta att deras larver/puppor sprids mellan ängarna.

Skötselområde 4: Betesmarker

Beskrivning

I reservatets sydvästra del, mellan den södra reservatsgränsen och ravinkanten, ligger längs en sträcka av 200 m ett par ytor med skiftande historik. På den västra växer idag yngre asp, men har så sent som på 1990-talet använts som beteshage. På den östra fastigheten har det från 60 till 80-talet stått en mindre skrotningsanläggning. Allt skrot är idag bortforslat och kvar på platsen finns några mindre byggnader, omgärdade av ett stängsel. På grund av de kemikalier man hanterat då anläggningen var i drift kan marken ha förorenats. Vid ett besök på fastigheten 2007 gjorde dock länsstyrelsens miljöenhet bedömningen att det fanns liten risk för det.

Bevarandemål

De kvarvarande byggnaderna och stängslet på industritomten i öster har rivits och fraktats bort. I den mån förvaltaren kan finna någon djurhållare som är villig att nyttja ytan för bete är det även ett bevarandemål att hela ytan återställs till skogklädd beteshage. Arealen betesmark ska uppgå till cirka en hektar. Om någon djurhållare inte kan hittas är bevarandemålet att naturen ska få utvecklas fritt i skötselområdet.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Om förvaltaren kan hitta en intresserad djurhållare, som är villig att nyttja ytan som beteshage, ska den iordningställas som sådan.

På den västra ytan, där det idag står yngre asp, ska merparten av träden tas ned och fraktas bort. Ett antal träd bör dock sparas för att på så vis bevara förekomsten av ett viktigt trädslag i området, men också för att skapa lite skugga och variation i hagen.

På den gamla industritomten i öster ska det sly som växt upp tas ned. Befintliga byggnader och stängsel ska också rivas och transporteras bort, i den mån de inte kan användas i samband med det kommande betet. Om någon djurhållare inte kan hittas ska ändå alla rester från industriverksamheten tas bort.

Notera dock att vid tidpunkten för författandet av denna skötselplan har något köpe- eller intrångsavtal inte slutits med ägaren till industritomten. Förvaltaren bör avvakta med alla åtgärder på denna yta till dess att avtal slutits.

Löpande skötsel

När väl restaureringarna är utförda bör bete ske årligen. Några önskemål om vilken typ av betesdjur som ska nyttja hagen finns inte

Skötselområde 5: Ytor med blottad sand

Beskrivning

En effekt av Enåns eroderande kraft är att området naturligt hyser flera ytor med blottad sand. Man hittar dessa på ravinens nipor och på stränderna av de meandrande delarna av ån. Dessa ytor är viktiga för flera värmeälskande insektsarter som är beroende av fin sand, exempelvis sandsteklar, bibaggar och sandlöpare. Då sandblottor är ett relativt exklusivt substrat, sett till landet som helhet, är många av dessa arter också mer eller mindre ovanliga.

Förutom detta har mänsklig verksamhet skapat fler sandblottor i området, t.ex. i vägskärningar, kraftledningsgator och i den gamla sandtåkten. Eftersom de naturliga sandblottorna är ganska små till areal, och inte alltid är vända mot söder, utgör de tillskapade ytorna viktiga tillskott av livsmiljö för sandberoende arter.

Flera av de mänskligt skapade ytorna håller dock på att växa igen. Det finns alltså ett värde i att med jämna mellanrum rensa dem från inväxande vegetation. Av dessa ytor är det viktigast att sandblottor tillskapas/upprätthålls på den gamla sandtåkten öster om Kungshol samt på den norra ravinsluttningen av den västligaste kraftledningsgatan.

Bevarandemål

Att det, förutom de naturligt skapade sandblottorna, finns gott om solbelysta sandblottor i den gamla tåkten öster om Kungshol samt på den norra ravinsluttningen av den västligaste kraftledningsgatan.

Arealen av ytor i reservatet med frilagd sand ska minst uppgå till 1 hektar.

Detta inbegriper såväl naturligt uppkomna, som av människan skapade, ytor.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Den yta där igenväxningen kommit längst är den gamla sandtåkten öster om Kungshol. Här växer idag mestadels yngre skog som ska avverkas.

Beståndsuppgifterna antyder dock att delar av skogen i den gamla tåkten kan vara äldre, uppemot 100 år, och så gammal skog bör sparas. Delar av tåkten som p.g.a. topografi, eller kringliggande skog, kommer att vara beskuggad under längre perioder behöver inte heller tas ned. Det är upp till förvaltaren att bedöma hur dessa aspekter ska hanteras vid avverkningsplaneringen. Likaså får förvaltaren avgöra huruvida det nedtagna virket ska placeras i kringliggande skog för att berika den med död ved, eller om den ska transporteras bort.

Den norra ravinsluttningen i den västligaste kraftledningsgatan hålls fri från uppväxande träd regelbundet av Fortum Distribution, det bolag som äger ledningen. Huruvida det regelbundna underhållet har lett till öppna sandytor är dock oklart, och därför bör förvaltaren undersöka om sådana finns där i någon större omfattning. Om inte så bör en insats göras för att dessa tillskapas, en åtgärd som naturligtvis föregås av ett samråd med ledningsägaren.

Löpande skötsel

De ytor som öppnats upp efter restaureringen bör besökas vart 5 år som en uppföljning kring hur långt igenväxningen gått. I den mån man anser att det finns behov av nya rensningar ska sådana utföras.

Skötselområde 6: Vattendraget och tjärnarna

Beskrivning

Vinterån och Draggån, som strax norr om Kungshol rinner ihop till Enån, utgör reservatets, ställvis meandrande, mittaxel. Meanderbågarna har skapats där vattenhastigheten är som lägst, vid Hedslund, Kungshol och i sammanflödet mellan Vinterån och Draggån. En effekt av den ständiga erosionen på stränderna vid bågarna är att här ibland finns gott om exponerade sandbankar och fallna träd, båda idag ovanliga element viktiga för många arters överlevnad.

Botten består i de flackaste sträckorna i huvudsak av sand medan inslaget av grövre fraktioner blir större på de rakare och brantare sträckorna.

I vattendragets lugnare partier hittas växter som axslinga, nate och kransalger. Bottensubstraten gör att faunan överlag är såväl art som individfattig. Trots detta hittas här såväl förurnings- som föroreningskänsliga arter vilket indikerar ett friskt vattendrag, en effekt av det höga pH-värde och alkalinitet som den kalkförande berggrunden skapar. Fiskfaunan domineras av elritsa, öring, och stensimpa men även bäckröding, gers, bäcknejonöga och harr förekommer. Ån utgör även en av de få potentiella lekplatserna för den hotade siljansöringen. Vattendragets största problem är den flödesregim som praktiseras uppströms reservatet vid Draggåns kraftstation och som tidvis torrlägger åfåran. Även om vattendraget har sällsynta arter så har ännu ingen rödlistad art noterats, noteringen om flodpärlmussla i Vinterån har inte kunnat verifieras. Vattendragets naturvärde ligger främst i dess goda vattenkvalitet och de meandrande partier där dess påverkan på kringliggande mark får verka fritt.

Kungsholstjärnarna utgör de två sydligaste exemplen på de unika kalkoligotrofa klarvattentjärnar som finns på Rättviksheden. De saknar tillopp och utlopp och är troligen grundvattenmatade. Tjärnarna är fattiga på såväl växter som djur. Av vanligare kärlväxter kan vit näckros och hårslinga nämnas och av djur abborre. Sällsyntare arter som dvärgnäckros och större vattensalamander har rapporterats från St Kungsholstjärnen, men dessa uppgifter är ännu obekräftade. De bör också noteras att på lågor i strandlinjen till St Kungsholstjärnen har den starkt hotade mossan timmerskapania hittats.

I båda tjärnarna har röding sats ut under en längre period av den lokala fiskevårdsområdesföreningen. I vilken mån detta påverkat tjärnarna är oklart men om den upphör ges de chansen att sakta återgå till sitt ursprungsstadium. Om förekomsten av större vattensalamander stämmer är ett stopp för utplantering av fisk mycket fördelaktigt för denna art då den är mycket konkurrenssvag.

Bevarandemål

Att det ska finnas en naturliknande hydrologisk regim där påverkan från uppströms liggande vattenkraftverk minimeras.

Att vattenkvaliteten är fortsatt hög, vilket avspeglas av ett högt pH-värde, alkalinitet samt förekomst av förurningskänsliga arter.

Att vattendraget tillåts meandra fritt, under ständig påverkan av kringliggande marker, vid de sträckor där flödeshastighet och markförhållanden tillåter detta.

Att främmande arter eller fiskstammar ej ska inverka negativt på artsammansättningen i vattendrag och tjärnar.

Att någon av Kungsholstjärnarna får möjlighet att utveckla den egenartade flora och fauna som en grundvattenmatad kalkoligotrof klarvattentjärn kan hysa.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Den viktigaste uppgiften är att utreda möjligheterna att förbättra siljansöringens möjligheter till lek i vattendraget. Främst bör förvaltaren titta på möjligheten att anlägga lekplatser, ståndplatser och strömdelare i de strömsträckor där det

naturligt förekommer grövre fraktioner av bottenmaterial. Dessa förekommer vanligen norr om Kungshol. Observera att i/vid vattendragen finns lämningar av konstruktioner som nyttjat vattenkraft för småindustrier och husbehov. Dessa får inte förstöras vid åtgärderna.

Förvaltaren bör också, i samverkan med fiskevårdsområdesföreningen, utreda effekten på flora och fauna i någon av Kungsholstjärnarna under en period av år då fisk inte sätts ut. Detta för att skapa ett kunskapsunderlag inför kommande tillståndsprövningar om fiskutsättning. Inför en sådan testperiod bör tjärnen i möjligaste mån fiskas ur för att man ska kunna utvärdera vad frånvärdet av dessa predatorer får på utvecklingen växter, ryggradslösa djur och groddjur.

Om tjärnen efter testperioden utvecklat tydliga naturvärden kopplade till fiskfria tjärnar bör fiskeutsättningsförbudet permanentas, annars kan fiskutsättning åter tillåtas.

Det är även positivt om förvaltaren kan verka för att den problematiska vattenregimen som bedrivs uppströms av kraftverket i Draggån upphör.

Löpande skötsel

Den döda ved som ansamlas i Enån, t.ex. genom vattendragets erosion av strandbrinkarna, är i huvudsak en kvalitet som ska bevaras. Men trädbrotar, som riskerar att orsaka skador på anläggningar i eller i anslutning till reservatet ska tas bort. Helst lämnas en del av den döda veden kvar i vattnet, övrig placeras med fördel i den kringliggande skogen för att komma de landlevande organismerna till nytta.

Skötselområde 7: Friluftsliv och anläggningar

Beskrivning

Eftersom reservatet är tätortsnära, och redan idag mycket välbesökt, finns det goda skäl för att tillse att området har en väl utbyggd infrastruktur av anläggningar för besökarnas skull. Reservatet bedöms vara ett klass 1 objekt enligt den 'Information och tillgänglighetsplan' som länsstyrelsens naturvårdsenhet tagit fram. Detta innebär att förutom sedvanlig gränsutmärkning och skyltning, ska riktiga entréer skapas, leder genom området märkas ut och rastplatser ordnas.

Det finns redan idag många anläggningar i reservatet, skapade av de organisationer som verkat i området det gångna seklet. Länsstyrelsen kommer bara att ta över ansvaret för en handfull av dessa anläggningar. Övriga får finnas kvar i området så länge som de ansvariga organisationerna vill, och kan, ta hand om dem.

Besökare till reservatet kommer troligen få svårt att hålla isär vem som är ägare/förvaltare till alla anläggningarna och vem man ska vända sig till med synpunkter. I detta reservat blir det alltså en utmaning för förvaltaren att dels ha en överblick över de anläggningar man själv ansvarar för, dels ha kunskap om de

anläggningar som andra rör om. Förvaltaren kommer troligen också att behöva hitta ett system för att alla intressenter i reservatet, allmänhet och organisationer, ska kunna samverka kring underhåll och förvaltning av anläggningarna.

År 2008 fick länsstyrelsen i Dalarnas i uppdrag att utveckla metoder för Hälsokonsekvensbedömning av myndighetsbeslut. Man valde att använda det planerade reservatet vid Enån, och det utkast till skötselplan som då fanns, som modell för sitt arbete. I den rapport som författades konstaterades att reservatet i sig befrämjade folkhälsan. Man presenterade också ett antal förslag på åtgärder för att höja tillgängligheten för allmänheten, t.ex. att anpassa anläggningar för rörelsehindrade och skapa information för etniska minoriteter. Förslagen i rapporten har studerats, och i viss mån arbetats in i denna skötselplan.

I texten nedan ges en beskrivning av alla anläggningar i reservatet, och de finns också avbildade på kartan i skötselplanens kartbilaga 3. På kartan har varje anläggning givits ett eget nummer vilket hänvisas till i texten nedan.

I beskrivningen nedan redovisas först de anläggningar som förvaltaren har ett direkt ansvar för att till skapa och underhålla. Därefter ges en beskrivning av övriga anläggningar i området.

Anläggningar under reservatsförvaltarens direkta ansvar

Förvaltaren har direkt ansvar för skapande och underhåll, av följande anläggningar i, eller i anslutning till, reservatet.

- * Reservatsgränsen.
- * Skyltar om naturreservatets värden och föreskrifter.
- * Springkällan (28), med tillhörande slobod (29).
- * Tre broar, dels hängbron över Draggån (30) som leder till Springkällan, dels de två fackverksbroar (8,10) över Enån som ligger öster om den västra kraftledningsgatan.
- * Enåleden som löper på befintliga stigar från Jarlområdet i sydväst till Springkällan i nordost. Notera att denna innefattar utlöpare till Springkällans och Jarlområdets parkeringar samt en sträcka över scouternas mark vid Kungshol.
- * Entré vid Springkällan (31)
- * Entré vid Jarlstugan (0) – i samverkan med IK Jarl och kommunen.
- * Entré vid Gokartbanan (14) – i samverkan med Rättviks racing och kommunen.
- * Tre förfallna lador (23, 24, 25) som blev statens i och med reservatsbildningen.

Anläggningar utanför reservatsförvaltarens direkta ansvar

Broar

- * Lågbron (2) – den sydvästligaste av de broar som löper över Enån och utgör den del av den gamla kyrkvägen mellan Rättvik och Gärdsjöbygden. Reservatsgränsen löper längs bronns norra sida. Ägs och förvaltas av Lerdals bysamfällighet.
- * Den västligaste av fackverksbroarna (7) över Enån i Hedslundsområdet, ägd av kommunen och förvaltas av fritidsförvaltningen.
- * Hängbron (17) över Enån vid den östligaste kraftledningsgatan, ägd och underhållen av Svenska kraftnät.

* Scoutbron (18) – fackverksbro över Enån vid Kungshol. Ägd och underhållen av Kungshols kurs och lägergård. Ligger inte i reservatet men i nära anslutning.

* Helikopterbron (26) och snöskoterbron (27) – broar över Vinterån där den första ägs och förvaltas Rättviks kommun och den andra av Rättviks snöskoterklubb.

Leder och spår

IK Jarl förvaltar en stor mängd motionsspår i reservatets sydvästra delar.

Merparten ligger på kommunens mark. Stommen är ett nätverk av spår som underhålls året om, för skidåkning vintertid och för löpning och mountainbike sommartid. Dessa kompletteras med ett antal leder som bara underhålls under barmarksäsongen.

Kommunen har också ett nätverk av skid- och motionsspår som berör reservatet. Dessa går uteslutande på heden öster om ravinen. Flera av dem följer dock ravinkanten vilket gör att de ömsom löper innanför reservatsgränsen, och ibland utanför. Detta gäller bl.a. för det 5 km långa elljusspåret som berör reservatets sydligaste delar, strax väster om den västra kraftledningsgatan. Öster om denna kraftledningsgata löper i stället 9 km spåret längs med gränsen, till den i höjd med Kungshol viker av mot öster in i skogen där den korsar reservatsområdet längs flera sträckor.

Siljansleden, den vandringsled längs hela siljansringen som underhålls av de berörda kommunerna, följer de ovan nämnda motionsspåren. Till skillnad från dessa fortsätter den även norr om Kungshol längs ravinkanten för att slutligen, i höjd med Springkällan, vika av åt NV för att korsa reservatet och Vinterån.

Hästsporten nyttjar många av reservatets vägar och stigar. Först och främst gäller det Dalatravet som tränar sina hästar längs de skogsvägar som genomkorsar tallheden öster om Kungshol.

I närområdet till reservatet finns också många andra stall. För deras skull upprättades ett nätverk av ridleder i början av 1990-talet på ömse sidor av Enåns dalgång. Lederna skapades av företrädare för ridsporten, på kommunens bekostnad. Ledsystemet har dock förfallit sedan det inrättades då det inte haft någon formell förvaltare. En starkt bidragande orsak till att de södra delarna inte används/underhålls längre är att den bro vid Kungshol, som förband det norra och södra ridledsområdet, förstördes i slutet av 1990-talet. En ny bro har visserligen återuppförts av scouterna men den tillåter inte några hästar att passera.

Under arbetet med att inrätta reservatet har önskemål framförts från ridsportens företrädare om att skapa en ny passage över ån. Samtalen resulterade i att en potentiell passage, i form av ett vadställe beläget mellan de två kraftledningsgatorna (6752830-508200) identifierades. Ridsportens företrädare informerades dock om att länsstyrelsens inte kunde bidra till iordningställande av denna med mindre än att de själva skapar en varaktig organisation för att restaurera och upprätthålla ett ledsystem på ömse sidor om ån.

Rättviks snöskoterklubb har en led som löper över Vinterån, via den s.k. snöskoterbron (27), och sedan vidare söderut mellan de två Kungsholstjärnarna.

Leden löper över befintliga stigar och skogsbilvägar.

Förvaltaren bör vara medveten om att den stora mängd olika typer av organiserad verksamhet som nyttar områdets stigar, leder och vägnät, har varit en källa till intressekonflikter och kan så även bli i framtiden. Speciellt vägnätet på heden öster om Kungshol kan vara en sådan eftersom det nyttjas för såväl fordonstrafik, trav, snöskoteråkning samt, på vissa sträckor, för skidåkning, cykling och löpning. Till detta kommer att vägarna saknar formell förvaltning och några servitut/nyttjanderättsavtal inte är kända för dem.

Byggnader

En slobod (13) och två vindskydd (16,19) är uppförda och nyttjade av Kungsholsscouterna. Vid den sydvästligaste ängen finns en privatägd lada (11) i gott skick. Ungefär 900 m nedströms finns en ladruin (9) i privat ägo och i reservatets sydvästligaste hörn finns en skjulruin (1).

Kraftledningsgator

Två kraftledningsgator korsar reservatet i nordsydlig riktning på 400 m avstånd från varandra vilka underhålls av Ellevio och Svenska kraftnät. Ledningsstolpar finns generellt inte i reservatet bortsett från en i den västra kraftledningsgatan. Svenska kraftnät har skapat en bro (17), nämnd ovan, samt en mycket lång och brant trätrappa (15) på den södra ravinsluttningen för att förenkla de röjnings och underhållsarbeten som måste utföras med jämna mellanrum. Trappan och bron är tillgängliga för allmänheten och restaurerades i slutet av 2000-talet. Underhållet av gatorna kan innebära att riskträd tas ned i skogen och att det samma gäller den sträcka där reservatsgränsen följer kraftledningsgatans kant.

Övrigt

I reservatets sydvästligaste del, vid kanten av ravinens norra slänt, ligger en övervuxen gammal skyttebana (3). Det mesta har försvunnit sedan länge men kvar finns betongfundament och järnskrot. Området söder om skjutbanan har använts av Rättviks skolor för sin verksamhet. Här har skolorna, med kommunens godkännande, bl a anlagt en grillplats samt en hinderbana (4). I branten på andra sidan ån, bredvid leden som löper upp från den kommunalt ägda bron, ligger en betongkonstruktion (6) med okänd funktion och ägare. Kungsholsscouterna har också en ceremoniplats (12) på en udde 400 m sydväst om sin anläggning samt två eldplatser (20,21) på ömse sidor om Lilla Kungsholstjärnen.

Bevarandemål

Reservatets gräns är tydligt utmärkt.

Entréer är anlagda vid Jarlstugan(0), Springkällan (31) och gokartbanan (14).

Skyltar med information om reservatet är uppsatta vid entréerna.

Information om reservatet finns i folder och på länsstyrelsens hemsida.

Enåleden är väl uppmärkt och över blöta passager finns spänger utlagda.

Alla broar som måste nyttjas för att kunna följa Enåleden är i gott skick.

Springkällans (28) fontän fungerar och platsen hyser slogbod(29), grillplats och bänkbord.

Skötselåtgärder

Initialåtgärder

Reservatets 15,4 km långa gräns ska markeras ut i terrängen.

Tre entréer ska anläggas/iordningställas, alla minst utrustade med en parkering samt informationsskyltar.

Huvudentrén, den kommunala parkeringen vid Jarlstugan(0), kan i stort sätt nyttjas i befintligt skick. Den informationsskylt som ska sättas upp måste utrustas med en anvisning om hur besökare ska gå för att nå reservatet och Enåleden.

Entré två, parkeringen vid Springkällan (31), är också den redan anlagd men kan behöva rustas, exempelvis är det befintliga skyltstället i behov av översyn.

Entré tre föreslås placeras vid gokartbanans (14) parkering, också den i kommunal ägo. En alternativ lösning är att anlägga en mindre parkering i en befintlig ficka några hundra meter längre norrut längs samma väg, eller i den nedlagda kommunala soptipp som också återfinns där. Oavsett parkeringens placering ska en informationsskylt sättas upp.

Eftersom man kan förmoda en hel del besökare till reservatet så kan det finnas anledning att eventuellt utrusta entréerna med avfallskärl, torrdass samt anpassa dem till äldre och funktionshindrade. Förvaltaren får dock själv utreda och bedöma i vilken grad entréerna kan/bör tillgängliggöras på detta vis.

Om inte ett nyttjanderättsavtal tecknats med ägarna till entré 1 och 3 i samband med reservatets bildande är det förvaltarens ansvar att så sker.

Informationsskyltar ska tas fram. Primärt en som beskriver reservatets naturvärden och de föreskrifter som gäller. Det föreslås att 6 exemplar tas fram, en placerad i varje entré (0,14,31), en vid lågbron (2) där Enåleden löper in i reservatet och två där leden korsar den norra/södra gränsen för scouternas fastigheter. Vid den senare bör också ett par extra skyltar sättas upp som upplyser besökarna att de nu tillfälligtvis lämnar reservatet och uppmanar dem att visa hänsyn till scoutverksamheten.

I samband med skötseln av reservatets naturtyper påbörjas sätts lämpligen även skyltar upp i anslutning till dessa ytor som förklarar vad skötseln syftar till.

Skyltningen får gärna vara permanent eftersom skötselåtgärderna ska genomföras regelbundet.

Arbetet med att iordningställa Enåleden ska slutföras. Arbetet påbörjades redan 2012-13 då broarna över ån rustades och följande år märktes stora delar av leden upp. Förutom skyltning återstår även ett arbete med att definiera, och eventuellt tillskapa, rastplatser längs med leden. Förutom vid själva springkällan finns idag endast en rastplats i nära anslutning till leden. Det är en slobod (13) SV om Kungshol, ägd och förvaltd av Kungsholscouterna. Då sloboden med stor sannolikhet kommer att nyttjas av många som rör sig längs med leden bör förvaltaren ta initiativ till att upprätta ett nyttjanderättsavtal med scouterna rörande denna. En rastplats i anslutning till ledens SV del bör också anläggas för att på så vis sprida ut möjligheterna till rast och vila jämt över ledens längd. Utformningen och placeringen av en sådan överläts åt förvaltaren att ta fram men förhoppningsvis kan det ske i samarbete med Rättviks kommun. Detta dels för att de är markägare i området, dels för att en rastplats även kan betjäna skolor och annan kommunal verksamhet.

Springkällan, och anläggningarna i anslutning till denna, rustades delvis redan 2007 då staten tog över ägandet av marken. Sloboden bör dock rustas och om förvaltaren så vill kan denne ta ned några halvstora granar runt anläggningen också för att släppa in lite mer ljus.

Förvaltaren bör ta initiativ till att resterna av den gamla älgskyttebanan (3) fraktas bort och området rensas från blykulor. Lämpligen bör detta ske i samarbete med Rättviks kommun då den ligger på deras mark.

Förvaltaren bör också utröna skicket, och det kulturella värdet, av de lador (23,24,25) som staten blivit ägare till i samband med reservatets bildande. I händelse de är i gott skick, eller har ett kulturellt värde, bör de fortsättningsvis underhållas som ett minne av den slätterverksamhet som en gång bedrevs i dalen. Annars kan de lämnas kvar att sakta förfalla, alternativt tas bort om förvaltaren så finner lämpligt.

Löpande skötsel

Att entréerna är presentabla bör kontrolleras minst ett par gånger per år. För entré 1 och 3 kan tillsynen förhoppningsvis göras oftare om den läggs ut på IK Jarl och Rättviks Racingklubb (gokartbanan). Det samma gäller springkällan och Enåleden. Inför barmarksäsongen bör framkomligheten samt broarnas och spängers standard kontrolleras. Ny brännved bör tillhandahållas vid de rastplatser som har eldstad.

Eftersom det är många aktörer som verkar i området bör förvaltaren ta initiativ till ett skötselråd som samlas regelbundet. På så vis ges alla aktörer en chans att informera varandra om vad som är på gång, samtidigt som man kan ställa frågor och lämna önskemål till varandra. Man kan också enas om standarder för

skyltning och ledmarkeringar. Ytterligare en fråga att lyfta vid skötselrådet är det faktum att det blir svårt för allmänheten att veta vem man ska kontakta om man vill informera sig om någon anläggning, något som eventuellt kan lösas med en gemensam skyltning. Exempel på organisationer som bör bjudas in till skötselrådet är kommunen, IK Jarl, scouterna, fiskevårdsområdesföreningen, friluftsrådet, naturskyddsföreningen, dalatravet samt andra representanter för ridsporten.

Jakt och fiske

De inskränkningar som lagts på jakten i reservatet har begränsats till förbud att nyanlägga jakttorn, att bedriva fällfångst, åtling samt att upplåta korttidsjakt. Fiskutsättningar kommer framöver att prövas mot såväl den ordinarie fiskelagstiftningen såväl som reservats syfte och föreskrifter.

Dokumentation och uppföljning

Dokumentation

Förvaltaren ansvarar för att väl dokumentera alla nyskapande åtgärder och restaureringar. Förvaltaren ska även dokumentera underhållsåtgärder samt tillsyn av friluftsanläggningar.

Uppföljning

Bevarandemål

Uppföljning av de bevarandemål som angetts i skötselplan ska göras som underlag för utvärdering av om syftet med reservatet uppnås. Uppföljningen genomförs av länsstyrelsen. Uppföljning kommer att ge vägledning om ytterligare bevarandeåtgärder krävs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus.

Restaureringsåtgärder

Uppföljning av alla restaureringsåtgärder ska göras på initiativ av förvaltaren, i samverkan med funktionen för områdesskydd vid länsstyrelsen.

Övriga skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att följa upp genomförda skötselåtgärder.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns, eller om skötselplanen i övrigt är inaktuell.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Åtgärd	Prioritet	När	Frekvens
Uppmärkning av reservatsgräns	1	Inom 1 år	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Anlägga entréer	1	Inom 1 år	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Folder och webbplats	1	Inom 1 år	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Färdigställa Enåleden och rastplatser i anslutning till denna.	1	Inom 1 år	Engångsåtgärd, årligt underhåll
Ta bort potentiellt skadliga trädbrotar i skötselområde 6	1	Vid behov	Vid behov
Naturvårdsbränning, alternativt mekanisk bortrensning av ris och förna i skötselområde 1	2	1-3 år	Årligen förekommande mindre bränningar / rensningar utspridda över området, upprepade på samma plats vart 20 år.
Slåtter med inledande restaurering i skötselområde 3	2	1-3 år	Slåtter vart annat år.
Ta initiativ till ett skötselråd	2	1-3 år	Återkommande möten varje år.
Tillskapa ytor med blottad sand i skötselområde 5	3	3-7 år	Återkommande rensningar vart 10 år.
Iordningställa betesmark i skötselområde 4	3	3-7 år	När väl marken är iordningställd ska den betas årligen.
Utreda möjligheter till, och genomföra, biotopförbättrande åtgärder i Enån, skötselområde 6	3	3-7 år	Engångsåtgärd
Utreda möjligheter till rustnings av statligt ägda lador i skötselområde 7	3	3-7 år	Engångsåtgärd

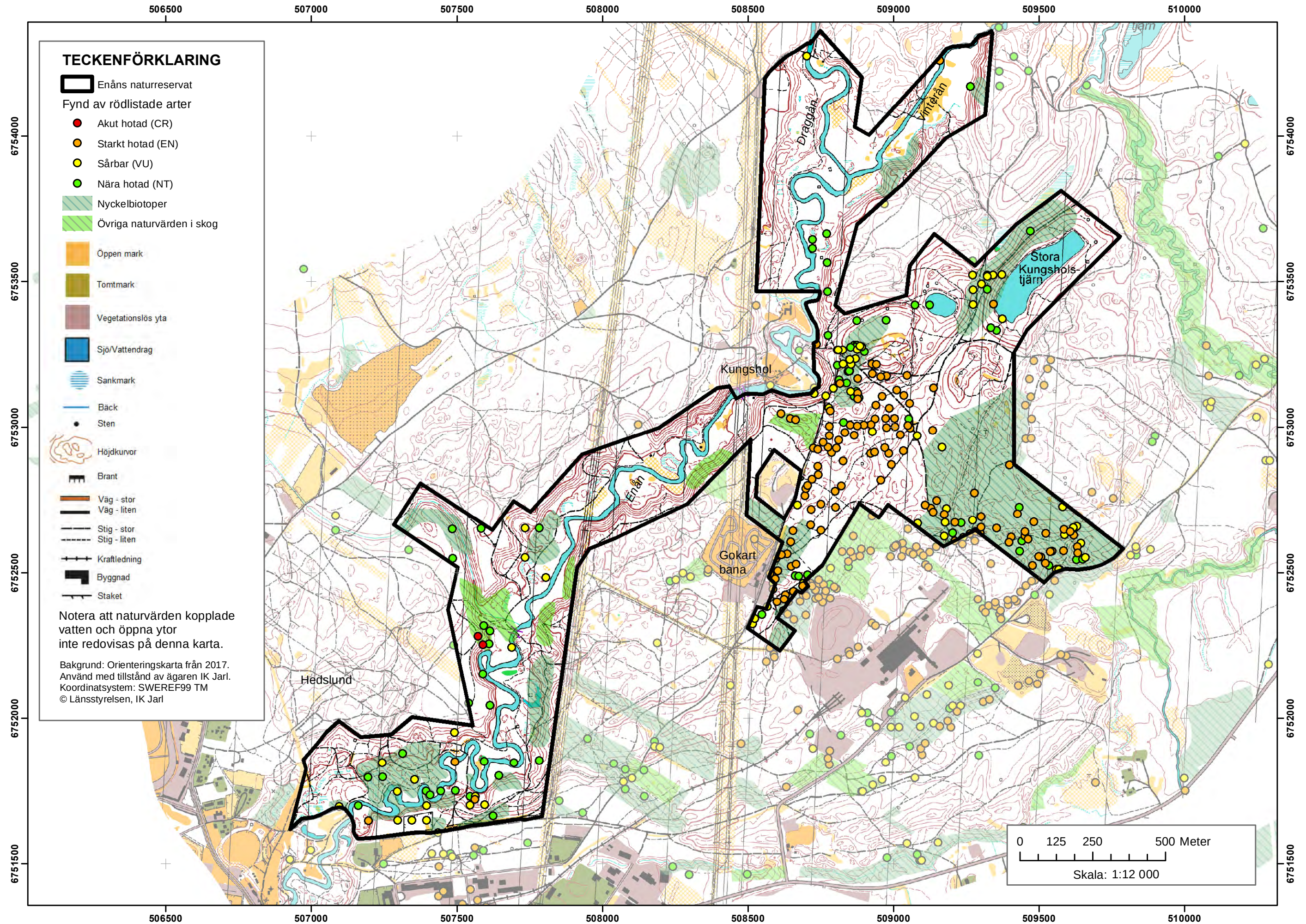
Hugga ur/ringbarka yngre gran ur lövbestånd i skötselområde 1	4	5-10 år	Återkommande åtgärd vart 20 år.
Utredda effekterna av utebliven fisk-utsättning i Kungsholstjärnarna, skötselområde 6	4	5-10 år	Engångsåtgärd
Sanering av gammal älgskyttebana i skötselområde 7	4	5-10 år	Engångsåtgärd

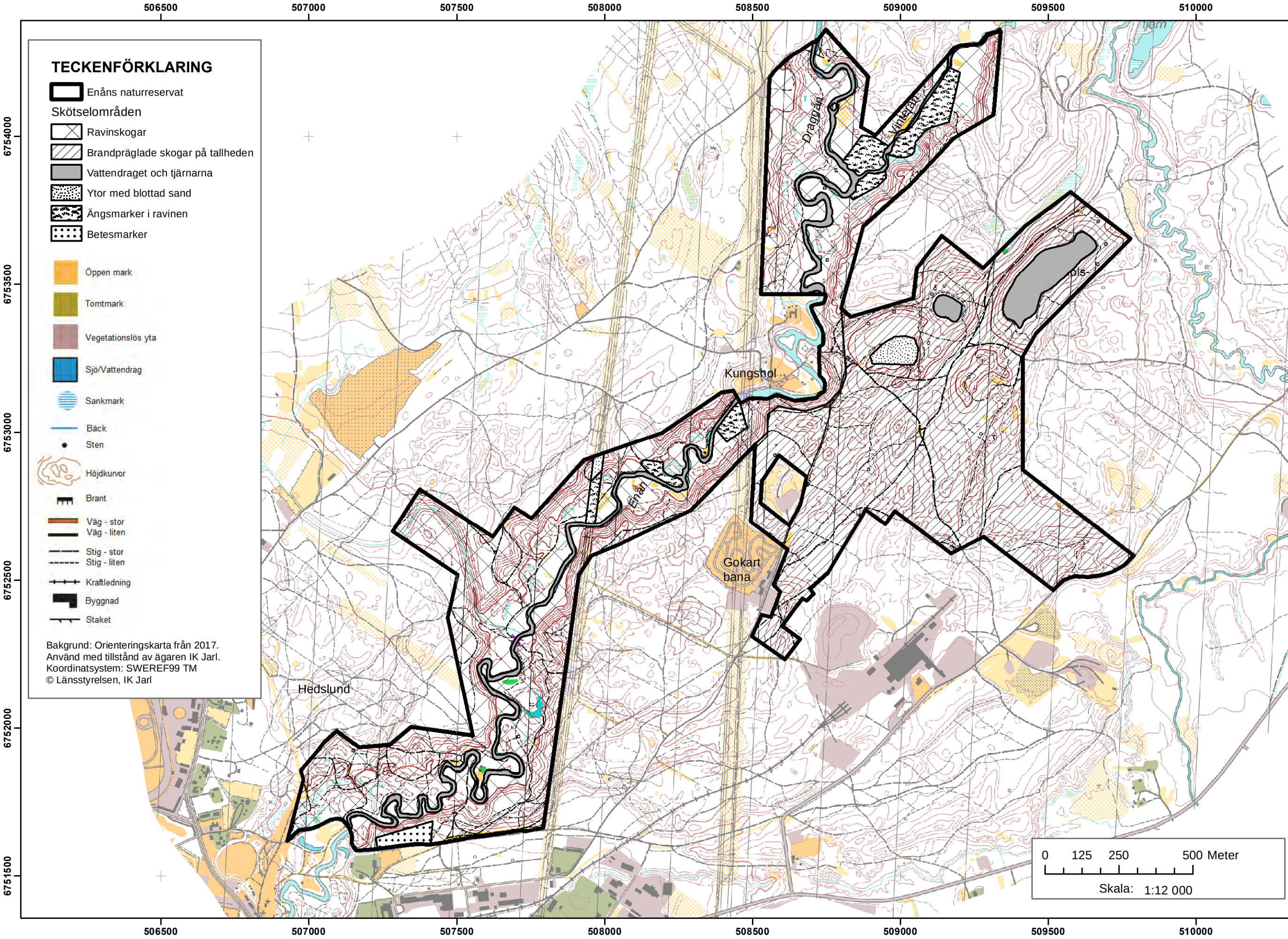
Bilagor:

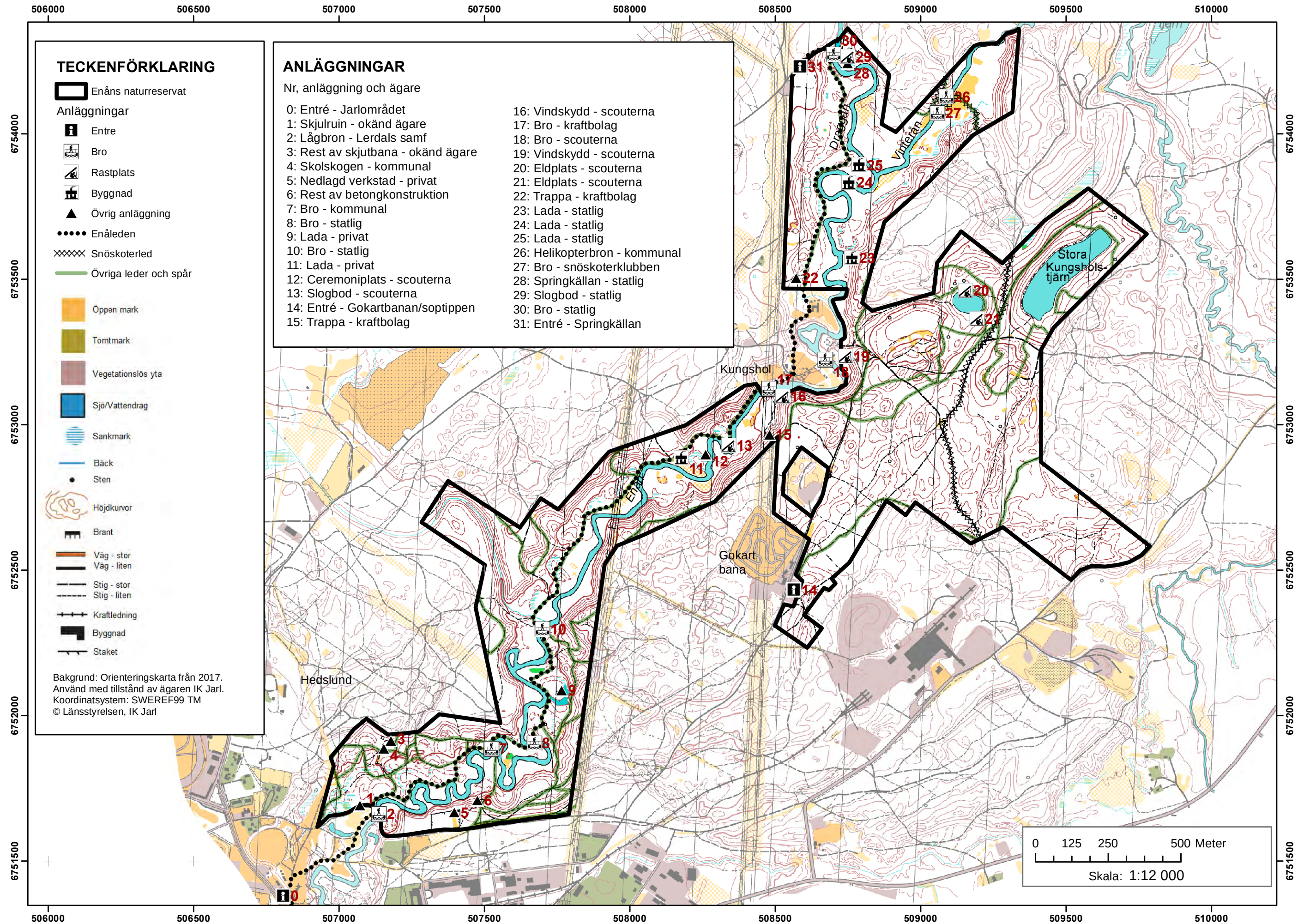
Bilaga 1: Naturvärdeskarta

Bilaga 2: Skötselområdeskarta

Bilaga 3: Anläggningskarta

Konsekvensutredning om ordningsföreskrifterna för det planerade naturreservatet Enån, Rättviks kommun

Inledning

Enligt 4 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning ska en myndighet, innan den beslutar om normföreskrifter, utreda "föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser i den omfattning som behövs i det enskilda fallet och dokumentera utredningen i en konsekvensutredning".

För naturreservat är det ordningsföreskrifter, upprättade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, som omfattas av bestämmelserna i 4 § förordningen om konsekvensutredning.

Föreskrifterna och deras syfte

För det blivande naturreservatet Enån föreslås 8 ordningsföreskrifter, varav 2 är dispensabla och 6 indispensabla. Nedan finns en redogörelse för var och en av dessa, vad de syftar till och vad konsekvenserna blir om de inte kommer till stånd.

1. Det är förbjudet att gräva upp växter eller skada växande eller döda träd

Denna föreskrift syftar till att värna viktiga naturvärden från skadegörelse och insamling. Snarlika förbud kan hittas i Brottsbalkens 12 kap 2§ och utgör en begränsning för allemansrätten. Denna lag syftar dock främst till att värna markägarens rätt till ting med ekonomiskt värde på sin egendom. Allmänheten kan dock ha andra motiv för sitt samlande/åverkan. Eftersom allmänheten i princip får insamla sådant som inte omnämns i lagen finns en risk att så sker utan påföljd. Genom att formulera dessa föreskrifter slår Länsstyrelsen vakt om att viktiga aspekter av naturmiljön bevaras från exploatering. Föreskriften är dock försedd med några undantag, varv merparten kräver tillstånd enligt C3, C6 och C7.

2. Det är förbjudet att framföra motordrivet fordon utanför reservatets vägar

Terrängkörningslagen (1975:1313) är egentligen det lagrum som reglerar hur man får framföra motorfordon i området. I trafikförordningen (2007:101) anges terräng som "område som ej är att anse som väg" medan väg definieras som "sådan väg, gata, torg och annan led eller plats som allmänt används för trafik med motorfordon". Problemet är dock

att i reservatet finns en stor mängd enkla vägar, skapade under lång tid av människor som rört sig med eller utan motorfordon i terrängen. Det kan därmed bli svårt att definiera längs vilka av dessa som motorfordon får föras om man bara litar till ovanstående definitioner. Genom att reservatets ordningsföreskrifter kompletteras med en karta där dessa finns utritade minskar risken för tvetydigheter. Föreskriften är dock försedd med några undantag, varv merparten kräver tillstånd enligt C3, C4, C6, C7 och C8.

3. Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att anlägga nya, eller bredda befintliga, leder och spår som ianspråktar mark utanför befintligt stignät

I reservatet har under årens lopp en stor mängd leder och spår skapats av de organisationer som verkar där. Sannolikheten för man vill komplettera/justera dessa i framtiden är stor.

För att anlägga en led krävs markägarens tillstånd och, eventuellt, en anmälan till Länsstyrelsen enligt Miljöbalkens 12 kap 6§. Det är dock verksamhetsutövaren som ska bedöma om leden eller spåret "väsentligt ändrar naturmiljön" och om en anmälan därmed behövs. Detta anser Länsstyrelsen vara en allt för svag reglering i ett reservat. För att inte orörd natur ska exploateras i onödan, och för att tillse att leder och spår inte dras/breddas i biologiskt känsliga delar av reservatet, har Länsstyrelsen funnit det lämpligt att formulera en dispensabel föreskrift kring detta.

4. Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att anordna större, eller återkommande, arrangemang utanför reservatets vägar, leder, spår och stigar

Flera av de organisationer som verkar i området arrangerar ibland större sammankomster/tävlingar med aktiviteter som bedrivs utanför det etablerade nätet av vägar, leder, spår och stigar. Exempel på sådana aktiviteter är orientering och scouting. Om allt för stora grupper, under kortare perioder, rör sig över begränsade delar av reservatet finns risk för skador på såväl mark som andra naturvärden.

I Miljöbalkens 12 kap 6§ föreskrivs en s.k. anmälningsplikt för all verksamhet som väsentligt kan ändra naturmiljön, vilket bl a inbegriper ovan nämnda arrangemang. Det är dock verksamhetsutövaren som ska bedöma om någon anmälan behövs i det enskilda fallet. Detta anser Länsstyrelsen vara en allt för svag reglering, vilket motiverat myndigheten att formulera ovanstående föreskrift.

För att inte tynga vare sig organisationerna, eller myndighetens egen administration, med allt för många tillståndsärenden har man formulerat att tillståndsplikten bara gäller för arrangemang med fler än 150 deltagare eller om de genomförs längs samma stråk mer än 5 ggr per år.

5. Utan Länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att insamla mossor, lavar, vedsvampar eller djur

Föreskriften syftar till att värna viktiga naturvärden från skadegörelse och insamling.

Snarlika förbud kan hittas i Brottsbalkens 12 kap 2§ och utgör en begränsning för allemansrätten. Denna lag syftar dock främst till att värna markägarens rätt till ting med

ekonomiskt värde på sin egendom. Allmänheten kan dock ha andra motiv för sitt samlande/åverkan. Eftersom allmänheten i princip får insamla sådant som inte omnämns i lagen finns en risk att så sker utan påföljd.

Samtidigt finns ett allmänintresse i att öka kunskapen om reservatets organismvärld. Därför har föreskrift nr 7 gjorts tillståndspliktig, för att ändå tillåta sådan insamling som inte orsakar bestående skada och där resultaten tillgängliggörs myndigheten eller allmänheten på något sätt. Genom att formulera dessa föreskrifter slår Länsstyrelsen vakt om att viktiga aspekter av naturmiljön bevaras från exploatering.

6. Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att rensa vattendraget från nedfallna träd.

Rensning av vattendrag regleras enligt miljöbalkens 11 kapitel. Detta är att betrakta som vattenverksamhet och som sådan generellt anmälnings- eller tillståndspliktig.

I miljöbalkens 11 kap 15§ framgår dock att mindre arbeten ej är tillståndspliktiga, så som ”rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som vikit av från sitt förra lopp”. Motivering för att formulera föreskrift C6 är att även fånga in mindre rensningar så Länsstyrelsen får ett inflytande över dessa med. Olämpligt utförda kan de nämligen skada reservatets naturvärden.

7. Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att röja en yta från yngre skog eller för avverkning av enstaka yngre träd.

8. Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att uppföra enklare träkonstruktioner.

Dessa två föreskrifter har formulerats för att möjliggöra verksamheter som syftar till att skapa natur- kultur eller friluftlivsvärden. Egentligen är verksamheter som kan skada växtlighet, samt sådan som syftar till att uppföra anläggningar, förbjudna i reservatet. Utan den öppning som dessa föreskrifter ger skulle det dock bli svårt för skolor och scouter att fortsättningsvis bedriva viss verksamhet, t.ex. bygga kojor eller hinderbanor. Då sådan verksamhet bedöms ha en blygsam inverkan på reservatets naturvärden, och då ett av reservatets syften är att gynna friluftslivet, finner länsstyrelsen det lämpligt formulera dessa föreskrifter.

För att dock begränsa möjligheterna till exploatering har ett antal villkor formulerats för att tillstånd ska kunna ges. Dels ges de bara till offentliga eller ideella organisationer och i samtliga fall får platsen inte hysa några kända naturvärden som kan ta skada av den planerade verksamheten. Det måste också finnas en plan för att långsiktigt upprätthålla den hävd som planeras för ytan. Eventuella konstruktioner får heller inte vara bygglovspliktiga.

Slutligen ska sägas att ett viktigt övergripande syfte med inrättandet av reservatets ordningsföreskrifter är att myndigheten på så vis ger sig rätten att bedriva tillsyn i området med stöd av Miljöbalken, något man annars inte skulle ha.

Alternativa lösningar

Alternativet till att formulera ovanstående föreskrifter är att lita till den reglering som ändå finns i befintlig lagstiftning eller lokala ordningsföreskrifter. Som presenterats ovan har dessa dock flera 'svagheter' vilket gör att de inte fångar upp viktig hänsyn till områdets naturvärden eller hur verksamhet bedrivs. I händelse att något av dessa lagrum ändras, eller tas bort, så finns också risken att vissa bevarandevärden står helt utan skydd från reglering.

Effekterna av att föreskrifterna inte kommer till stånd

Om reservatets ordningsföreskrifter inte kommer till stånd riskerar allmänhetens nyttjande av området att bli till skada för naturvärdena. Till detta kommer att utan föreskrifterna har Länsstyrelsen inte har någon befogenhet att bedriva tillsyn av allmänhetens aktiviteter i området.

Vilka berörs av föreskrifterna

De som berörs av föreskrifterna är allmänheten, vilket inbegriper såväl privatpersoner som organisationer. Även markägare i området inbegrips i begreppet när det inte nyttjar sin rätt att bruka fastigheten.

Bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Länsstyrelsen har enligt 7 kap 30 § miljöbalken rätt att utfärda ordningsföreskrifter för naturreservat.

Kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför

Länsstyrelsen bedömer inte att ordningsföreskrifterna får några direkt ekonomiska konsekvenser för allmänheten, om man bortser från den kostnad som uppkommer om dispens från föreskrifter söks.

Bedömning om regleringen överensstämmer med Sveriges skyldigheter som EU-medlem

Länsstyrelsen bedömer att föreskrifterna inte har någon bäring på Sveriges skyldigheter som EU-medlem.

Bedömning av hänsyn till den tidpunkt då föreskrifterna träder i kraft

Länsstyrelsen bedömer inte att det finns något behov att ta hänsyn till någon speciell tidpunkt då föreskrifterna träder i kraft. Vad gäller informationsinsatser kommer beslutet att kungöras för allmänheten i lokalpress och Dalarnas författningssamling. Information om ordningsföreskrifterna lämnas också på myndighetens hemsida och på skyltar i anslutning till området.

Bedömning om regleringen får effekt av betydelse för företags arbetsförutsättningar

Regleringen sker inom ett begränsat område. Föreskrifterna bedöms ha ingen eller ringa betydelse för företags villkor eller inbördes förhållanden.

Redovisning av Länsstyrelsens överväganden om föreskrifternas effekt på det kommunala självstyret

Även om Rättviks kommun kommer att fortsätta äga mark inom det blivande reservatet, kommer myndigheten inte längre helt råda över vad allmänheten tillåts göra på sin mark. Inte heller har man beslutanderätten i de tillståndsärenden som kommer att väckas.

I teorin skulle Länsstyrelsen kunna låta undanta kommunens mark från det område där de statliga ordningsföreskrifterna råder, och låta kommunen själv fatta beslut om vilka ordningsföreskrifter man anser befogade. Kommunen tar då även på sig arbetet med att pröva de dispenser/tillstånd dessa skulle skapa.

I praktiken skulle dock ett sådant system bädda för missförstånd, såväl hos allmänhet som hos myndigheterna och vara ett ineffektivt sätt att använda offentliga resurser.

Av dessa skäl, samt det faktum att kommunen inte signalerat något annat, har Länsstyrelsen valt att de statliga ordningsföreskrifterna även ska gälla för kommunal mark.

Kontaktperson

Jonas Bergstedt

Telefon: 010-225 03 18

Postadress: Länsstyrelsen Dalarnas län, 791 84 FALUN

E-postadress: jonas.bergstedt@lansstyrelsen.se

Hur man överklagar hos Regeringen

Den som vill överklaga ska skriva till Regeringen. Överklagandet ska dock **skickas eller lämnas till Länsstyrelsen**. Postadressen är Länsstyrelsen, 791 84 FALUN. Besöksadressen är Åsgatan 38 i Falun.

Överklagandet måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag beslutet kungjorts i ortstidning**. Annars kan överklagandet inte prövas.

Överklagandet ska innehålla

- * vilket beslut som överklagas, till exempel genom att ange ärendets diarienummer (511-3490-2012),
- * varför klaganden anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt,
- * hur klaganden vill att beslutet ska ändras.

Klaganden ska även ange

- * namn, adress och telefonnummer.

Överklagandet ska vara undertecknat av klaganden. Om ombud anlitas kan i stället ombudet underteckna överklagandet. I så fall ska fullmakt för ombudet sändas med.

Handlingar eller annat som klaganden anser stöder överklagandet bör sändas med.

Överklagandet prövas av Regeringen. Om Länsstyrelsen inte ändrar sitt beslut som klaganden begär och överklagandet kommit in i rätt tid kommer det att sändas över till miljö- och energidepartementet.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Länsstyrelsen, telefon 010-225 00 00.